

Evaluatie

Aanpak Burgerkracht!

Milena Alcorta
Maaïke Putters
Kim Reijntjens
Laura Schröder

RichtingZuid 2022

©Visit Zuid-Limburg

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding evaluatie	3
1.2 Doel- en vraagstelling	3
1.3 Aanpak evaluatie	3
1.4 Leeswijzer	3
2. Het beleid 'Meedoen in Valkenburg' vanaf 2009 tot heden	4
2.1 Aanleiding en doel van het beleid	4
2.2 Betrokken partijen	5
2.3 Proces: van idee naar realisatie	6
2.4 Financiën	6
2.5 Randvoorwaarden/afspraken	7
2.6 Wat valt op?	8
3. Resultaten interviews	9
3.1 Inzichten interviews	9
3.2 Aanbevelingen	12
4. Beleid en best practices andere gemeenten	14
4.1 Beleid vergelijkbare gemeenten	14
4.1.1 Gemeente Gulpen-Wittem	15
4.1.2 Gemeente Eijsden-Margraten	17
4.2 Best Practices andere gemeenten	18
5. Eindconclusie	21
Bijlagen	23
Bijlage 1 - Geïnterviewde partijen	23
Bijlage 2 - Geraadpleegde documenten	24
Bijlage 3 - Aanpak interviews	28
Bijlage 4 - Aanvullende inzichten interviews	29

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Aanleiding evaluatie

Sinds 2009 is gemeente Valkenburg aan de Geul (hierna: gemeente) actief met het introduceren en verder ontwikkelen van zelfsturing en burgerparticipatie (hierna: burgerkracht) in de gemeente. In de eerste jaren van het proces zijn mooie resultaten behaald en is de gemeente zelfs een tijd koploper geweest op dit gebied. Echter, het proces van burgerkracht is dynamisch en constant aan verandering onderhevig. In de afgelopen jaren heeft de gemeente gemerkt dat het bestaande beleid 'Meedoen in Valkenburg aan de Geul: een andere kijk op participatie van burgers' (hierna: Meedoen in Valkenburg) verouderd is en niet meer aansluit op de uitdagingen en behoeftes van de huidige samenleving. De gewenste resultaten, waarbij het creëren van zelfsturende vitale gemeenschappen centraal staat, worden niet behaald. Hier wil de gemeente verandering in brengen. Er is behoefte aan reflectie en herijking van het huidige beleid. De gemeente wenst daarom een evaluatie uit te voeren van het bestaande burgerkracht beleid en de uitwerking hiervan in de praktijk.

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van deze evaluatie is het in kaart brengen van het burgerkracht beleid in de gemeente, inclusief kansen en uitdagingen. Om dit in beeld te brengen wordt onder andere inzichtelijk gemaakt wat het doel van het beleid is, de gemaakte afspraken, de betrokken partijen en financiële mogelijkheden. Hierbij zal de volgende vraag centraal staan: *'Wat zijn de ervaringen in de gemeente met het burgerkracht beleid en welke (verbeter)punten in relatie tot dit beleid kunnen meegenomen worden richting de toekomst?'*

1.3 Aanpak evaluatie

Om tot een antwoord op de vraagstelling te komen is zowel bureau- als veldonderzoek gedaan. De evaluatie is gestart met het verzamelen en analyseren van relevante documenten die door de gemeente zijn opgesteld m.b.t. burgerkracht. Hier heeft vooral het beleid uit 2009 en de herijking hiervan in 2015 centraal gestaan. Vervolgens zijn gesprekken gevoerd met diverse stakeholders / belanghebbenden. De gekozen partijen spelen ieder een rol in het beleid, zij het als kadersteller, uitvoerder of ervaringsdeskundige. Met deze gesprekken is de uitvoering van het beleid in de praktijk in beeld gebracht. Voor een overzicht van de geïnterviewde partijen en geraadpleegde documenten verwijzen wij naar bijlagen 1 en 2.

Naast de analyse van het beleid is onderzoek gedaan naar het burgerkracht beleid en best practices van een aantal andere gemeenten. Een deel van de gemeenten is gekozen, omdat zij een vergelijkbaar beleid op het gebied van burgerkracht hebben. Daarnaast is gekozen voor gemeenten met activiteiten of initiatieven die een positieve invloed kunnen hebben op het gebied van burgerkracht.

1.4 Leeswijzer

Het rapport is onderverdeeld in vier hoofdstukken. Na de inleiding van hoofdstuk 1, wordt in hoofdstuk 2 het burgerkracht beleid op hoofdlijnen beschreven en geanalyseerd. Hoofdstuk 3 gaat in op de inzichten die verkregen zijn door de gesprekken met belanghebbenden, inclusief aanbevelingen. In hoofdstuk 4 wordt vervolgens gekeken naar het beleid en best practices van een aantal andere gemeenten. Tot slot bevat hoofdstuk 5 de eindconclusie.

Hoofdstuk 2

Het beleid 'Meedoen in Valkenburg' vanaf 2009 tot heden

In dit hoofdstuk wordt het burgerkracht beleid uit 2009 en de herijking hiervan in 2015 en andere relevante documenten kort uitgelicht en geanalyseerd. Voor een lijst van geraadpleegde documenten, zie bijlage 2. Dit met als doel te achterhalen waarom het beleid is ingevoerd, wat de gemeente heeft willen bereiken, wie hierbij betrokken is geweest en welke (financiële) afspraken zijn gemaakt om het doel te behalen.

2.1 Aanleiding en doel van het beleid

Aanleiding voor het beleid

De eerste contouren van het proces rondom burgerkracht zijn in 2007 op papier gezet in het vierjarenbeleidsplan van de gemeente 'Samen meedoen in Valkenburg aan de Geul'. In dit beleidsplan is door de gemeente invulling gegeven aan de negen prestatievelden van de Wet Maatschappelijke ondersteuning (WMO). Centraal in dit beleidsplan staat het creëren van Zelfsturende Vitale gemeenschappen. In 2009 is verder invulling gegeven aan deze visie in de nota 'Meedoen in Valkenburg aan de Geul: een andere kijk op participatie van burgers'. In deze nota is aan de hand van 10 kaders uitgewerkt hoe burgerkracht in Valkenburg aan de Geul geactiveerd kan worden. In de jaren die volgen zijn een aantal van deze kaders gewijzigd, voor het laatst in de herijking van 2015.

Wat opvalt is dat de gemeente door de jaren heen verschillende benamingen voor het proces van burgerkracht heeft gebruikt. Zo wordt in de nota uit 2009 gesproken over *zelfsturing en burgerparticipatie*¹, in de Toekomstvisie van de *doe-democratie*², in de meest recente beleidsnota uit 2015 en kadernota 2022 van *Burgerkracht en burgerparticipatie*³ en in de ontwerpbegroting 2022 van *samenkracht en burgerparticipatie*⁴. Het ontbreekt echter aan een omschrijving van deze begrippen en het (mogelijke) onderscheid hiertussen.

Doel van het beleid

Met het beleid 'Meedoen in Valkenburg' heeft de gemeente geprobeerd een nieuwe manier van burgerparticipatie te introduceren. Een samenleving waarin zelfsturing vanuit de burger centraal staat. Niet de gemeente, maar de burger is leidend bij het behouden en verbeteren van de leefbaarheid. Binnen zelfsturing bepalen burgers zelf hoe zij invulling willen geven aan de eigen leefomgeving. Dit gaat gepaard met het nemen van eigenaarschap. Burgers moeten bereid zijn om verantwoordelijkheid te nemen over de kwaliteit van de eigen leefomgeving.

¹ Gemeente Valkenburg aan de Geul (2009). *Meedoen in Valkenburg aan de Geul: een andere kijk op participatie van burgers*

² Gemeente Valkenburg aan de Geul (2014). *Toekomstvisie Valkenburg aan de Geul - op weg naar 2035*

³ Gemeente Valkenburg aan de Geul (2015). *Raadswaardnota Herijking kaders zelfsturing en burgerkracht 2015 en Raadswaardnota Kadernota 2022*

⁴ Gemeente Valkenburg aan de Geul (2021). *Ontwerpbegroting 2022 en Meerjarenraming 2023 t/m 2025*

2.2 Betrokken partijen

Burger - *Initiatief en eigenaarschap nemen*

De burger is sleutelfiguur in het proces van burgerkracht en heeft hierin een leidende en participerende rol. Zelfsturende gemeenschappen kunnen alleen bestaan als de burgers zelf actief aan de slag gaan met initiatieven voor het verbeteren van de leefbaarheid in de eigen leefomgeving en bereid zijn hier eigenaarschap over te nemen.

Gemeente - *faciliteren, verbinden en regie voeren*

Om burgerkracht te realiseren krijgt de gemeente een nieuwe rol. Ze neemt een stap terug en gaat van initiator en uitvoerder, naar facilitator en kadersteller. Volgens het principe op eigen kracht waar kan, een steun in de rug waar het moet. Dit houdt in dat de gemeente zorgt voor een solide basis en verloop van het proces. Ze moet zorgen dat verantwoordelijkheden worden aangesproken en bevestigd. Hierbij hoort het verbinden van partners en (door)ontwikkelen van een gedeelde visie. Dit houdt dus niet in dat ze de baas zijn.

Burgerkracht is momenteel in totaliteit bij één wethouder belegd (als burgerparticipatie/zelfsturing). In het verleden is een onderscheid geweest tussen proces en uitvoering, waarbij de uitvoering onderdeel is geweest van de portefeuilles van het gehele college van Burgemeester en Wethouders.

Maatschappelijk middenveld - *faciliteren, participeren en zijn van gesprekspartner*

De maatschappelijke organisaties zijn naast de burgers en gemeente een belangrijke actor in het proces van burgerkracht. Zij dragen bij aan het in staat stellen en ondersteunen van burgers bij het uitvoeren van initiatieven. Ook worden ze opgeroepen om zelf actief aan de slag te gaan met uitdagingen en initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid in een kern. Om dit te realiseren zijn zij tevens gesprekspartner voor de gemeente en burgers om te komen tot een gedeelde visie.

Kernoverleg - *Ondersteunen, communiceren en enthousiasmeren*

Het kernoverleg bestaat uit vrijwilligers uit de kern en heeft een stimulerende en faciliterende rol in het proces van zelfsturing. Ze stimuleren de communicatie tussen burgers, maatschappelijke organisaties en gemeente, en zorgen voor afstemming van initiatieven in de kern. Daarnaast bieden zij ondersteuning aan burgers bij het realiseren van initiatieven. Dit zonder het overnemen van verantwoordelijkheden.

2.3 Proces: van idee naar realisatie

In het beleid wordt in grote lijnen uitgelegd hoe het proces van burgerkracht er idealiter uit zou zien van idee tot realisatie:

2.4 Financiën

Door de jaren heen is voor het stimuleren van burgerkracht in de gemeente diverse bedragen beschikbaar gemaakt. Te beginnen met het burgerkracht Stimuleringsfonds. Dit fonds betreft een co-financieringsregeling die gebruikt kan worden voor het ondersteunen van processen en het initiëren van projecten op het gebied van leefbaarheid.

De kaders voor dit fonds zijn door de raad in 2016 vastgesteld.⁵ Het gaat hier om middelen die bestemd zijn voor de voorbereidende fase. Daarnaast is door de jaren heen ook budget vrijgemaakt voor realisatie van burgerkrachtprojecten (tevens een cofinancieringsregeling) en externe procesvoering van burgerkracht.

⁵ Gemeente Valkenburg aan de Geul. Nadere regels Kaderverordening Subsidieverstrekking Welzijn Valkenburg aan de Geul: Burgerkracht Stimuleringsfonds! (2016)

Tot slot, krijgt ieder kernoverleg jaarlijks een bijdrage van €2000,- (een zogeheten waarderingssubsidie) van de gemeente. Deze bijdrage is bedoeld om de basiskosten te vergoeden. Op dit moment ontvangen zes kernoverleggen deze subsidie. Wijkoverleg Emmaberg-Heek ontvangt deze echter niet, omdat deze (nog) geen officieel kernoverleg zijn.

Zie tabel 1 voor een overzicht van de beschikbare middelen voor de periode 2016 tot en met 2021.

Doel budget	Bedrag	Aantal jaar	Bedrag totaal
Burgerkracht Stimuleringsfonds (jaarlijkse toevoeging)	€ 30.000	2016 - 2021	€ 180.000
Realisatie burgerkrachtprojecten (initiële inleg)	€ 100.000	2016 - eenmalig	€ 100.000
Realisatie burgerkrachtprojecten (jaarlijkse toevoeging)	€ 100.000	2018 - 2021	€ 400.000
Externe procescoördinatie burgerkracht	€ 70.000	2018 - 2019	€ 140.000
Bijdrage kernoverleg (waarderingssubsidie)	€2000 jaarlijks per kernoverleg	2016 - 2021	€62.000

Tabel 1: Budgetten beschikbaar voor burgerkracht

Uit de financiële overzichten met de daadwerkelijk gemaakte kosten in het kader van burgerkracht kan afgeleid worden dat in de periode 2016-2021 de budgetten over het algemeen niet volledig benut zijn. Op basis van deze overzichten blijkt dat in de periode 2016 tot en met 2021 ongeveer €687.400,- aan burgerkracht is uitgegeven.

2.5 Randvoorwaarden/afspraken

In het beleid zijn een aantal afspraken opgenomen om het proces van burgerkracht vanuit de burger te activeren en stimuleren:

1. Samenwerking tussen burgers, gemeente en maatschappelijk middenveld. In deze samenwerking staat (wederzijds) vertrouwen, het bieden van ruimte en waar nodig handvaten door de gemeente en maatschappelijk middenveld aan burgers centraal. Burgers moeten de mogelijkheid krijgen om actief deel te nemen aan het vergroten van de leefbaarheid in de eigen kern en waar nodig hierin ondersteund te worden.
2. Gedeelde visie tussen burgers, gemeente en maatschappelijke organisatie, met hierin een duidelijke verdeling van rollen en verantwoordelijkheden (eigenaarschap). Niet alle ideeën en initiatieven lenen zich even goed voor burgerkracht, daarom is het belangrijk het hier zo vroeg mogelijk met de betrokken partijen over te sparren.

3. Burgerkracht is belegd bij Bureau Burgerkracht! - bestaande uit een externe en interne coördinator. De externe coördinator is verantwoordelijk voor het stimuleren van burgerkracht bij burgers alsook het ondersteunen van kernoverleggen bij het introduceren en verder ontwikkelen van burgerkracht in de kern. De interne coördinator is het aanspreekpunt voor alle initiatieven en vragen op het gebied van leefbaarheid, zowel voor externe partijen als voor de interne organisatie. De rol van de interne coördinator is het in gang zetten, coördineren en monitoren van alle burgerkracht initiatieven in de organisatie.
4. Initiatieven op gebied van leefbaarheid moeten intern integraal worden aangepakt. Het is de rol van de interne coördinator om dit te borgen.
5. In iedere kern één kernoverleg. Gemeente bestaat uit 7 kernen, waarvan zes een kernoverleg hebben. Valkenburg-centrum heeft geen kernoverleg. Wel heeft deze kern in Emmaberg-Heek een wijkoverleg.
6. Er moet een duidelijke en uniforme boodschap over burgerkracht worden uitgedragen door de gemeente richting de burgers en andere doelgroepen. Dit wordt onder meer gedaan door het maken van nieuwsbrieven, presentaties, werkbezoeken door het college, en het organiseren van overleggen met maatschappelijke organisaties, overheden en andere externe partijen.

2.6 Wat valt op?

Als we de uitgangspunten van het burgerkracht beleid zoals beschreven in dit hoofdstuk analyseren dan vallen een aantal dingen op. Zo is er bijvoorbeeld geen duidelijke afbakening van de begrippen zelfsturing, burgerparticipatie en burgerkracht. Daarnaast wordt de rolverdeling van de betrokken partijen toegelicht, maar ontbreekt het aan een concrete invulling van welke taken bij die rol horen. Verder is er in zoverre wij weten geen (schriftelijke) gedeelde visie die in dialoog met de betrokken partijen is opgesteld.

Met betrekking tot de financiën blijkt uit de documenten dat de uitgaven worden bijgehouden in een overzicht. Hoewel overzichtelijk, zou het gewenst zijn als de kosten verder worden uitgesplitst per fase van het traject. Te weten; voorbereiding en uitvoering. In het komende hoofdstuk beschrijven wij per doelgroep de inzichten die wij uit de gesprekken hebben gehaald. Met als doel het schetsen van een duidelijk beeld over de uitwerking van het beleid in de praktijk en de verschillen met het papier.

Hoofdstuk 3

Resultaten interviews

Om op te halen hoe het beleid in de gemeente leeft en hoe dit door belanghebbenden wordt ervaren zijn diverse gesprekken gevoerd (in totaal ong. 45 gesprekken). In dit hoofdstuk beschrijven wij de inzichten en aanbevelingen die tijdens deze gesprekken zijn opgehaald. Hierin beperken wij ons tot de belangrijkste input van de diverse partijen. Voor meer informatie over de aanpak van deze gesprekken verwijzen wij naar bijlage 3. Voor een volledig overzicht van de inzichten per doelgroep verwijzen wij naar bijlage 4.

3.1 Inzichten interviews

Beleid en draagvlak

“Zijn de betrokken partijen bekend met het burgerkracht beleid en in hoeverre steunen zij het concept burgerkracht?”

Het Burgerkracht beleid is bij de meerderheid van de externe partijen onbekend. Op dit moment ervaren burgers vaak nog een afstand tot de gemeente en zijn ze niet of nauwelijks op de hoogte van de mogelijkheden m.b.t. burgerkracht. Uit de gesprekken blijkt daarnaast dat diverse ontwikkelingen in de samenleving ervaren worden. Aan de ene kant wordt de samenleving individualistischer, maar tegelijkertijd is er juist ook draagvlak voor burgerkracht in de gemeente. Burgers en kernoverleggen willen graag betrokken worden bij de ontwikkelingen van de gemeente en bijdragen aan eventuele oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken d.m.v. burgerkracht. De gemeente dient hier dan ook op de anticiperen en burgers te betrekken in plaats van enkel te reageren op losstaande initiatieven.

Ook intern bij de gemeente wordt aangegeven dat het beleid niet overal bekend is. Hierdoor ontstaat onduidelijkheid en verwarring over o.a. het doel van burgerkracht en wat de gemeente hier graag mee wil bereiken. Verschillende doelgroepen hebben behoefte aan duidelijkheid over de definitie van burgerkracht, de processen en bij wie het eigenaarschap ligt. Kernoverleggen ervaren veelal onduidelijkheid over hun rol in het beleid en welke taken ze hierin wel of niet dienen op te pakken. Hierbij moet ook kritisch gekeken worden naar de verdeling van verantwoordelijkheden.

Proces

“Hoe wordt het proces van burgerkracht ervaren in de gemeente?”

Er is wil en bereidheid onder de verschillende doelgroepen om initiatieven voor de samenleving te organiseren - zowel intern als extern. Echter, ondersteunt het huidige proces vaak niet de dynamiek van burgers of kernoverleggen die iets op gang willen krijgen. In de praktijk is er veel onduidelijk over de rolverdeling en eigenaarschap binnen initiatieven, de benodigdheden en de procedures om deze op te zetten. Hierin is kadering en afbakening van verantwoordelijkheden belangrijk voor alle betrokken partijen. Daarnaast worden de processen om initiatieven op te zetten als ingewikkeld en stroperig ervaren. Ze zorgen voor vertraging en kunnen belemmerend werken. Verder heerst het gevoel dat er soms sprake is van een ons-kent-ons wereld op het moment dat men iets wil realiseren met hulp van de gemeente. De burgers geven aan in het proces veelal de eigen regie te willen behouden, met een faciliterende rol van de gemeente - hetgeen ook gewenst is vanuit het perspectief van burgerkracht.

Het concept van Bureau Burgerkracht! als scharnierpunt wordt wisselend ervaren. Een deel ervaart een vast aanspreekpunt bij de gemeente als positief. Zij geven aan dat bij grotere, specifieke initiatieven de aanvulling van inhoudelijke experts gewenst is, maar dat het eigenaarschap en overzicht wel bij Bureau Burgerkracht moet blijven, zowel in de realisatie als uitvoering. Een ander deel geeft aan het juist efficiënter te vinden om direct naar de ambtelijke inhoudsdeskundige te kunnen stappen. Daarnaast is er ook nog een deel dat aangeeft niet bekend te zijn met bureau Burgerkracht. Voor dit gedeelte kan gewerkt worden aan het verder uitbreiden van de bekendheid en zichtbaarheid. De interne medewerkers missen op dit moment in sommige situaties sturing en een vast aanspreekpunt. Op dit moment is eigenaarschap nog te veel versplintert gedurende het proces.

Integrale aanpak

“Op welke manier wordt burgerkracht intern opgepakt?”

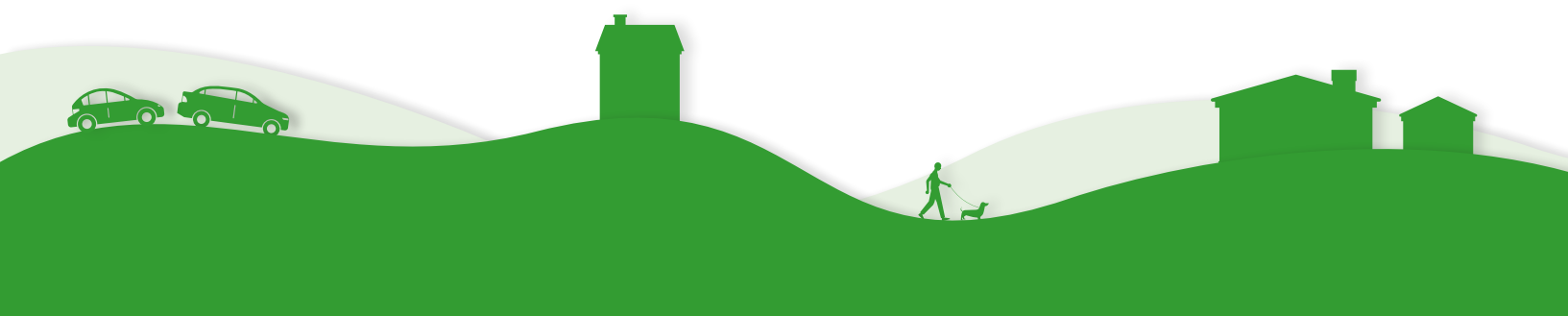
Het ontbreekt momenteel aan structurele samenwerking en afstemming binnen de organisatie, o.a. tussen de diverse afdelingen van de gemeente, maar ook in relatie tot de politiek. Hierdoor blijven initiatieven steken of duurt het lang om ze te realiseren. Alle externe partijen; burgers, maatschappelijk middenveld en kernoverleggen herkennen dit. Ook is er intern onvoldoende duidelijkheid over de verantwoordelijkheid en taakverdeling en worden er geen duidelijke afspraken gemaakt over de ingediende initiatieven. Vanuit de organisatie is er behoefte aan duidelijkheid over wat er van een ambtenaar wordt verwacht op het gebied van burgerkracht en wie de kartrekker wordt van een project. Daarnaast wensen de burgers en kernoverleggen ook beter betrokken en geïnformeerd te worden door de gemeente over de stand van zaken van een initiatief.

Communicatie

“Hoe wordt de onderlinge communicatie ervaren, zowel extern als intern?”

Er wordt door alle doelgroepen aangegeven dat de communicatie beter kan. Contact vanuit de gemeente is schaars en niet structureel. Zo komt er weinig terugkoppeling en zijn de afspraken over communicatie niet transparant. De burgers geven aan dat het voor velen niet duidelijk is hoe ze met burgerkracht aan de slag kunnen. Kernoverleggen geven aan dat het van belang is of je de juiste mensen kent. Hierdoor lukt het sommige burgers sneller dan anderen om een initiatief van de grond krijgen. Dit ongelijke speelveld is een knelpunt. Vanuit het maatschappelijk middenveld is een vergelijkbaar geluid hoorbaar: contact kan soms erg goed zijn, maar er is sprake van fragmentatie. Een aantal burgers geeft ook aan dat het niet altijd wenselijk is een kernoverleg als schakel te hebben tussen henzelf en de gemeente.

Personen binnen de gemeente geven ook aan niet geheel tevreden te zijn met de communicatie, zowel intern als extern. Intern is het bij velen niet duidelijk wat het proces rondom burgerkracht precies inhoudt. Deze onduidelijkheid houdt de lange processen die de burgers ervaren in stand. De communicatie extern is daarnaast beperkt. Zo wordt er bijvoorbeeld niet actief gecommuniceerd over hoe je een subsidie aanvraagt. Dit zou te wijten kunnen zijn aan dat het huidige beleid onduidelijk is waardoor er niet over gecommuniceerd kan en/ of wil worden. Raadsleden benoemen specifiek dat communicatie i.r.t. bewustwording over de rollen, processen en initiatieven bij burgers beter moet. Een aantal kernoverleggen geeft daarnaast aan moeite te hebben met het bereiken van alle doelgroepen in de kern.

Informatievoorziening

“Welke informatie is beschikbaar en waar is deze te vinden?”

De uitdagingen van de diverse partijen liggen grotendeels op één lijn. Het grootste knelpunt is het ontbreken van kaders en informatie over burgerkracht. Hierdoor is er geen eenduidig begrip van het beleid, de verdeling van rollen en verantwoordelijkheden en weten partijen niet bij wie ze terecht kunnen voor hulp bij het realiseren van een initiatief. Als gevolg hiervan komen initiatieven niet van de grond of is het een langdurig proces. Daarnaast komt naar voren dat er behoefte is aan duidelijkheid over de stand van zaken en willen partijen meegenomen worden in het proces. Dit onder meer door regelmatige updates over het proces en (succesvolle) initiatieven vanuit de gemeente. Verder is er de wens, o.a. bij de kernoverleggen, om regelmatig kennis uit te wisselen met andere partijen.

Financiën

“Hoe worden de beschikbare middelen ingezet?”

Uit de gesprekken zijn verschillende zaken naar voren gekomen. Volgens de gemeente zijn er voldoende middelen beschikbaar, maar worden deze onvoldoende ingezet. Als mogelijke verklaring wordt hiervoor gegeven dat de moeite die gedaan moet worden om een subsidie of budget te krijgen voor een initiatief niet altijd in verhouding staat tot de omvang van een project. Door de raadsleden wordt aangegeven dat ze behoefte hebben aan maatwerk: ze willen hun controlerende en kaderstellende rol behouden, maar de details over laten aan de ambtenaren en externe partners. Ook de ambtenaren bevestigen deze behoefte. Zo zou het voor de burgerkracht coördinatoren fijn zijn als een project tot € 500 niet langs het college hoeft. Door de externe partners wordt aangegeven dat het niet altijd duidelijk is welke middelen beschikbaar zijn en wanneer ze hiervoor in aanmerking komen. Daarnaast wordt door een deel aangegeven dat de procedures voor het aanvragen van een subsidie tijdrovend en complex kunnen zijn. Zo moet er bijvoorbeeld vaak cofinanciering zijn vanuit de gemeente of provincie Limburg.

3.2 Aanbevelingen

Beleid en draagvlak

Er moet een duidelijke afbakening komen van het concept burgerkracht; wat wordt hiermee bedoeld en beoogd? Vooral het doel van het beleid en ieders rol en verantwoordelijkheden hierin moeten helder zijn, zowel voor interne als externe stakeholders. Op basis hiervan kunnen duidelijke kaders en criteria gecreëerd worden. Helderheid aan de voorzijde en duidelijke communicatie, zorgt voor meer bekendheid van het beleid en een verbeterd verwachtingsmanagement voor alle betrokken partijen.

Hierbij kan het tevens helpen om bij het ontwikkelen van nieuw beleid de interne en externe partijen mee te nemen en te betrekken in het proces. Dit zorgt voor draagvlak en duidelijkheid over de rollen van deze partijen. Burgers willen graag meedenken over de doelstellingen en visie van de gemeente. Neem ze mee zodat ze ook met initiatieven kunnen komen die hieraan bijdragen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een werksessie. Uiteindelijk moet burgerkracht vanuit de burger komen. Zorg daarom als gemeente ervoor dat zij de vrijheid krijgen om met hun eigen initiatieven aan de slag te gaan.

Proces

Op basis van het opgestelde kader voor burgerkracht kan samen gekeken worden naar de juiste inrichting van het proces om dit te faciliteren. Hierin is de aanbeveling om intern te kijken naar de stappen die nodig zijn; waar moet aan gedacht worden bij een initiatief? Zodra dit intern scherp is, kan een checklist opgesteld worden voor initiatiefnemers zodat ze vooraf een beeld hebben van het proces. Dit schept duidelijkheid over de haalbaarheid van initiatieven. Maak een inhoudelijke terugkoppeling over het initiatief onderdeel van de beoordeling. Dit maakt het makkelijker om een plan passend te maken op de gestelde kaders en criteria.

Neem achteraf ook de ruimte om initiatieven te evalueren, om zo processen voor de toekomst te verbeteren. Zorg ervoor dat burgers de vrijheid over hun initiatieven behouden en stuur bij waar nodig. Is het project hier te groot voor, pak dan in samenspraak met de betrokken initiatiefnemer de regie over om zo de kwaliteit van het initiatief te borgen. Kijk ook kritisch naar de rol van de verschillende partijen in het beleidskader en of deze nog overeenkomt met de behoeftes vanuit de gemeenschap. Met name de kernoverleggen worden door sommigen genoemd als een partij die als uitvoerder boven de burgers staat in plaats van als facilitator eraan.

Integrale aanpak

Om duidelijkheid te creëren intern over de rol- en taakverdeling is het advies om een projectleider of vast aanspreekpunt per project aan te stellen en te zorgen voor een goede afstemming tussen de diverse afdelingen van de gemeente en bureau burgerkracht. Informeer daarnaast proactief richting de kernoverleggen en burgers over de aanpak, verantwoordelijkheden en de status van initiatieven. Laat door de organisatie opnieuw in kaart brengen wat de positie van burgerkracht is, hoe het in zijn werk gaat binnen de organisatie en wie waar verantwoordelijk voor is.

Stel duidelijke kaders op en bepaal of de hele organisatie burgerkracht initiatieven moet dragen en/of wie hieraan moet meewerken. Kies je ervoor dat burgerkracht breder gedragen moet worden dan zal rekening moeten worden gehouden met capaciteit, het creëren van tijd voor medewerkers en moet ervoor gezorgd worden de projecten worden geprioriteerd zodat ze ook daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden.

Communicatie

De belangrijkste aanbeveling is om te zorgen voor structurele contactmomenten met de verschillende doelgroepen, die ook doorlopen op momenten dat er geen urgente zaken zijn. Hierin zijn duidelijke afspraken, openheid en verwachtingsmanagement van groot belang. Men heeft liever 'nee', dan geen gehoor. Zorg daarnaast dat lijnen kort blijven, zowel intern tussen afdelingen als extern met de burgers en heb een vast aanspreekpunt zodat contact niet gefragmenteerd raakt over afdelingen. Gebruik zowel offline als online communicatiemethoden om zoveel mogelijk doelgroepen te bereiken, en juist degenen die extra aandacht nodig hebben. De website of een ander online platform kunnen hier uitkomst in bieden. Ook het lokale nieuwsblad Mazjerang of TV Valkenburg lenen zich ervoor om mooie initiatieven onder de aandacht te brengen of nieuws te verspreiden over kansen op het gebied van burgerkracht. Niet alleen de initiatieven zelf worden gezien als belangrijk, ook bij uitstek de bewustwording bij burgers over rollen en proces.

Informatievoorziening

Wat bij alle partijen naar voren komt is de behoefte aan verbeterde informatievoorziening over het beleid en de uitwerking hiervan. Dit door het creëren van kaders in dialoog met de betrokken partijen. Op basis van deze kaders kunnen documenten en formats worden opgesteld met hierin de belangrijkste informatie over burgerkracht. Zoals bijvoorbeeld de rol- en taakverdeling, financiële mogelijkheden en contactgegevens van betrokken partijen. Mogelijke ideeën hiervoor zijn het opstellen van een checklist en roadmap, afgestemd per doelgroep, en het organiseren van kennis/informatieavonden. Via bovengenoemde verschillende offline en online kanalen (website, social media, nieuwsbladen etc.) kan gezorgd worden voor een brede verspreiding van de documenten. Daarnaast is er, vooral vanuit de kernoverleggen, behoefte aan kennisuitwisseling. Dit kan o.a. worden bereikt door het inrichten van een overkoepelend overleg.

Financiën

Met betrekking tot de financiën is vooral van belang om in kaart te brengen wat de financiële mogelijkheden zijn, bijvoorbeeld tijdens een informatieavond. Dit zal duidelijkheid creëren bij de aanvragers. Zorg daarnaast voor óf gemakkelijkere procedures en/óf leg de procedures beter en duidelijker uit.

Laat de raad focussen op haar kaderstellende en controlerende functie en creëer zo meer vrijheid voor de ambtelijke organisatie en burgers. Realiseer bijvoorbeeld een budget dat tot een bepaalde hoogte vrij besteedbaar is en bekijk of cofinanciering voor kleine projecten echt noodzakelijk is. Dit zal de procedures voor de ambtenaren vereenvoudigen en versnellen waardoor burgers hopelijk meer projecten zullen indienen en kunnen realiseren.

Hoofdstuk 4

Beleid en best practices andere gemeenten

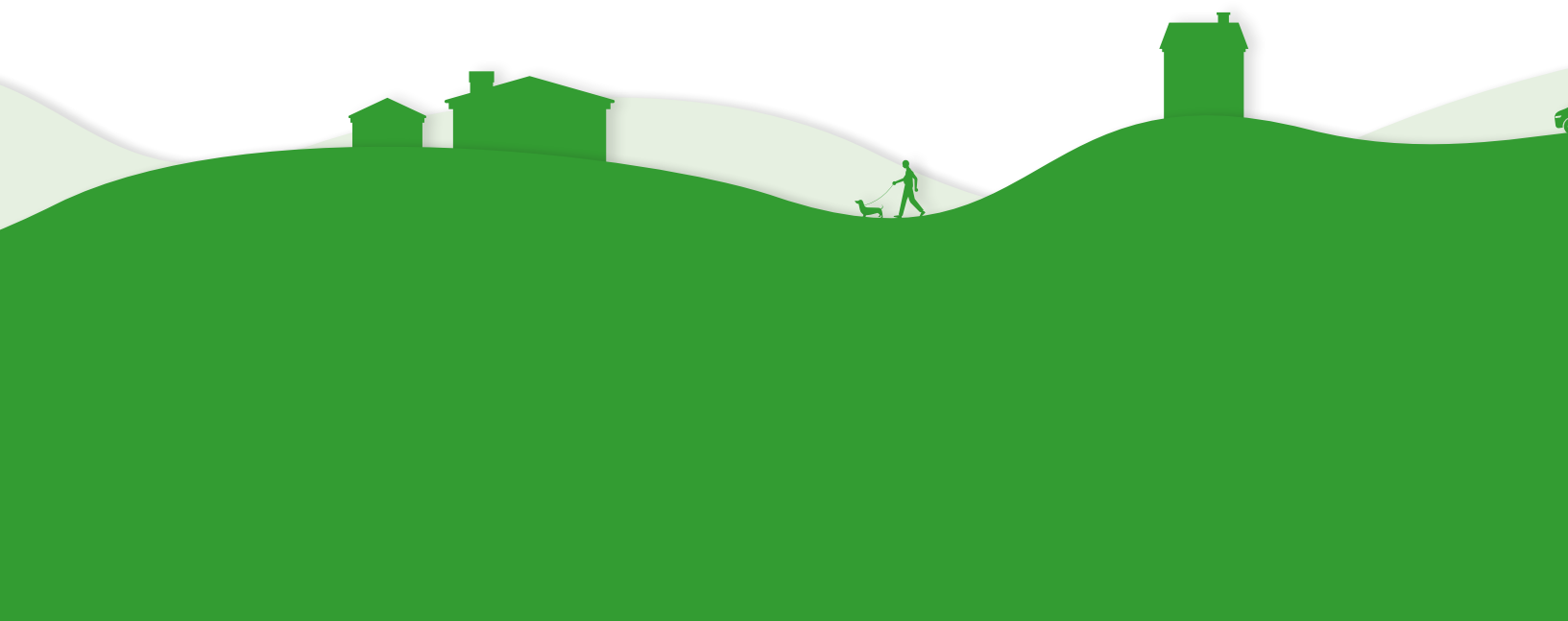
Als onderdeel van de evaluatie hebben wij ook gekeken naar de aanpak van een aantal andere gemeenten in Limburg op het gebied van burgerkracht. In diverse gemeenten gebeuren op dit moment mooie dingen waar de gemeente zich door kan laten inspireren. Het hoofdstuk vangt aan met een met een analyse van het beleid van twee vergelijkbare gemeenten in Zuid-Limburg (par. 4.1). Vervolgens wordt gekeken naar een aantal best practices op het gebied van burgerkracht (par. 4.2).

4.1 Beleid vergelijkbare gemeenten

Beleid en draagvlak

Als onderdeel van de evaluatie is gekeken naar vergelijkbare gemeenten. Hiertoe zijn de gemeenten Eijsden-Margraten en Gulpen-Wittem geselecteerd. We hebben het beleid onder de loep genomen en zijn met ambtenaren van de betreffende gemeenten in gesprek gegaan. We hebben casussen geselecteerd op enkele criteria. Beide gemeenten:

- Classificeren als kleine gemeenten, net als de gemeente Valkenburg aan de Geul
- Zijn gesitueerd in dezelfde regio als gemeente Valkenburg aan de Geul, te weten het Zuid-Limburgse Heuvelland
- Zijn vooruitstrevend op het gebied van burgerkracht
- Hebben een andere aanpak, Gulpen-Wittem focust op zelfsturing, en Eijsden-Margraten op burgerparticipatie

4.1.1 Gemeente Gulpen-Witterm

Samenvatting

Sinds 2011 is de gemeente Gulpen-Witterm bezig met zelfsturing. In 2017 heeft de gemeenteraad het initiatiefvoorstel zelfsturing vastgesteld, waarmee zelfsturing in een stroomversnelling kwam. Zelfsturing was succesvol, maar eind 2019 heeft de gemeenteraad van Gulpen-Witterm besloten om het proces van Zelfsturing te evalueren en een verbeteragenda op te stellen. De reden hiervoor was duidelijkheid over de begrippen en rollen. Dit heeft in 2021 geleid tot de verbeteragenda, die zelfsturing in een volgende fase heeft gebracht.

De gemeente Gulpen-Witterm worstelde tot recentelijk met thema's die ook in Valkenburg aan de Geul relevant zijn: lage betrokkenheid van de burgers, moeite met het aanhaken van de jeugd, onduidelijkheid over de begrippen zelfsturing en burgerparticipatie, en onduidelijkheid over rollen en verwachtingen. De verbeteragenda had ten doel om met één overzichtelijk document meer duidelijkheid te scheppen. Het uitgangspunt is hier dat het gaat om zelfsturing, geen burgerparticipatie. Dit betekent dat voor de gemeente maar een kleine rol is weggelegd (als facilitator), en dat de burgers zelf initiatiefnemer zijn. Rollen en verantwoordelijkheden zijn duidelijk afgebakend. Daarnaast vindt er jaarlijks een evaluatie plaats, om blijvend aan te sluiten bij de veranderende behoeften in de maatschappij.

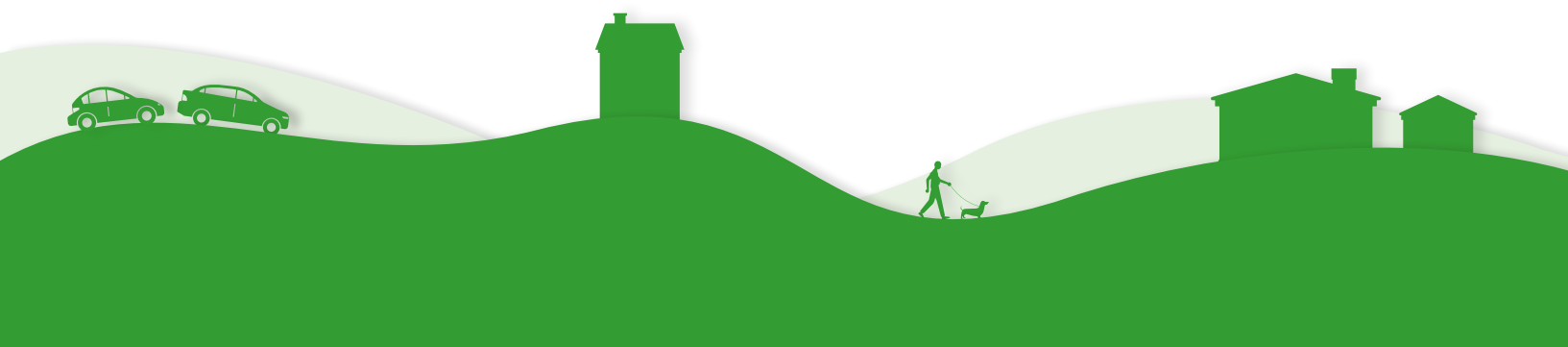
Met de komst van de verbeteragenda is de gemeente Gulpen-Witterm een vooruitstrevende gemeente in de regio op het gebied van zelfsturing. Het formuleren van- of aanpassingen aan enkele uitgangspunten zijn hierin cruciaal geweest. Er is duidelijk onderscheid gemaakt tussen begrippen. De verbeteragenda richt zich op zelfsturing, niet op burgerparticipatie.

• Duidelijke afgebakende taken en rollen

De inwoner is initiatiefnemer; gemeente is facilitator; kernoverleggen/bewonersnetwerken ondersteunen, bundelen en stemmen af. De gemeenteraad heeft drie rollen, de kader stellende rol, de controlerende rol en de rol van volksvertegenwoordiger. De gemeenteraad stuurt op hoofdlijnen en stelt de beleidskaders vast. Het stelt budget beschikbaar en stuurt waar nodig bij. Het college stelt beleid op dat uitvoering geeft aan de sturing op hoofdlijnen door de gemeenteraad. Daarnaast beslist het ook over subsidieaanvragen en gewenste ondersteuning.

Rol van de ambtelijke organisatie beperkt zich tot het volgende:

- (één) aanspreekpunt binnen de gemeente
- Twee keer per jaar deelnemen in het regulier overlegplatform
- Ontwikkelen van communicatieplan met kernoverleggen/bewonersnetwerken

- **Regulier overlegplatform**

De voormalige 'regiegroep zelfsturing' is met de komst van de verbeteragenda opgeheven en vervangen door een regulier overlegplatform tussen een afvaardiging van de kernoverleggen en een afvaardiging van het college van burgemeester en wethouders met ambtelijke ondersteuning. Die bijeenkomst vindt twee keer per jaar plaats en heeft als doel uit te wisselen wat er bij elkaar leeft.

- **Er is een duidelijke en versimpelde procedure voor financiële ondersteuning**

De subsidieafhandeling vindt sinds de komst van de verbeteragenda in 2021 plaats via de gemeentelijke procedure. Er is €70.000,- structureel subsidiebudget beschikbaar voor burgerinitiatieven, waarbij er voor bijzonder goede initiatieven ruimte is tot maximaal €150.000,-. Dit omdat er voorheen een budget van €150.000,- gehanteerd werd wat nooit helemaal gebruikt werd.

De gemeente past de subsidievoorwaarden aan, na advies van de kernoverleggen/dorpsnetwerken. Het doel hiervan is om voorwaarden beter te laten passen bij het doel van zelfsturing. De kernoverleggen/dorpsnetwerken ontvangen €1.500,- per jaar. Voor eventuele externe ondersteuning op aanvraag hanteert de gemeente een totaal budget van €50.000,- (voor 2022).

- **Er is ingezet op meer communicatie, met als doel het ontwikkelen van een gezamenlijk communicatieplan**

De gemeente Gulpen-Wittem ontwikkelt in samenwerking met de kernoverleggen/dorpsnetwerken een communicatieplan met als doel om bewoners te informeren over de mogelijkheden van zelfsturing en hen te stimuleren initiatief te nemen. Dit omdat in de evaluaties naar boven kwam dat er sprake is van disbalans in informatieniveau en rolverwachtingen, én omdat de gemeente kampt met lage betrokkenheid van burgers en dat jongeren niet worden bereikt.

- **Er is een jaarlijkse evaluatie om aan te blijven haken bij veranderende behoeften**

4.1.2 Gemeente Eijsden-Margraten

Samenvatting

Eijsden-Margraten is een van de 20 gemeenten die landelijk voorop loopt met het inbedden van burgerparticipatie in de gemeente. Bij de gemeente Eijsden-Margraten wordt nadrukkelijk ingezet op burgerparticipatie, minder op zelfsturing. Dit betekent dat het gaat om overheidsparticipatie (burgers denken mee), waar de gemeente initiatiefnemer is en bepaalt wanneer en op welke manier burgers betrokken worden.

In 2020 - 2021 heeft er een evaluatie van burgerparticipatie plaatsgevonden in de gemeente. Hier werd geconcludeerd dat er al veel goeds gebeurt, maar dat er een gebrek is aan richtlijnen en duidelijkheid. Zo was er geen centraal aanspreekpunt en kwamen initiatieven op verschillende manieren de organisatie binnen. Aanbevolen werd om te werken met een spelregelschrift/verordening. Hier is bewust voor gekozen, gezien er intern de wens was om vooral praktisch aan de slag te gaan. De gemeente Eijsden-Margraten heeft een verordening geschreven, hierover moet nog besloten worden door de gemeenteraad. Dit bestaat uit de visie op burgerparticipatie enerzijds, en het afwegingskader burgerparticipatie anderzijds. Het afwegingskader burgerparticipatie is ontwikkeld voor ambtenaren, om te helpen beslissen of burgerparticipatie een geschikte toevoeging biedt. Er zijn vier prioritaire thema's waar altijd gebruik gemaakt wordt van burgerparticipatie: landschap & landbouw, duurzaamheid, lifestyle en wonen. Bij overige thema's biedt het afwegingskader steun over nut en noodzaak van burgerparticipatie. Op termijn is er intern de ambitie om de verordening te vertalen naar een 'werkboek voor de burger'. In dit werkboek zullen de definities en spelregels worden opgenomen, om duidelijkheid te scheppen over wat een burgerinitiatief is, wanneer en hoe je deze mag indienen en welke regels er gelden.

Het doel voor de periode 2022-2026 is om samen met raadsadviseur en de werkgroep burgerparticipatie verder door te ontwikkelen met participatie. Dit wordt gedaan door de visie en het afwegingskader verder te implementeren en door zichtbaarheid van en communicatie over dienstverlening en burgerparticipatie te vergroten. Ook is er het advies om een werkgroep burgerparticipatie op te starten met verschillende gemeenten, zullen ambtenaren training ontvangen met betrekking tot burgerparticipatie, en staat de gemeente open voor het onderzoeken van best practices elders.

4.2 Best Practices andere gemeenten

In de afgelopen decennia zijn steeds meer overheden zich bezig gaan houden met burgerkracht en manieren om de inwoner actiever te betrekken bij besluitvorming. We hebben we gekeken naar succesverhalen in relatie tot burgerkracht. Daarnaast hebben we ook, door het lezen van verschillende artikelen, onderzoek gedaan naar wat wel/niet werkt op het gebied van burgerkracht. Op basis hiervan hebben we enkele uitgangspunten geformuleerd die bepalend zijn voor het behalen van succes. Daarnaast hebben we een lijst opgesteld met initiatieven die wij als best practices bestempelen. Deze best practices voldoen in grote mate aan de uitgangspunten, wat hun succes verklaart. Alle gebruikte bronnen zijn te vinden onder bijlage 2.

Uitgangspunten

1. Zorg voor een duidelijk en goed proces

- a. Proces, doel en te nemen stappen moeten duidelijk zijn; Het proces moet duidelijk zijn, evenals rollen en verantwoordelijkheden van deelnemers.
- b. Zorg dat wet- en regelgeving op orde is; een voorwaarde is dat wet- en regelgeving burgerparticipatie niet in de weg staat.
- c. Prioriteer ideeën en zet ze om in een werkbare aanpak; duidelijkheid betekent ook dat het helder moet zijn wat er met de gegeven input gebeurt.

2. Geef burgers échte invloed

- a. Betrek burgers in het volledige proces, ook in de implementatie; burgerkracht zou meer moeten zijn dan eenmalig om een mening vragen. Zorg dat in het volledige proces een rol voor burgers is weggelegd.
- b. Commitment; zorg voor bereidheid in de interne organisatie om met de gegeven input aan de slag te gaan.

3. Effectieve communicatiestrategie

Weet hoe je de burger kan bereiken op een manier die ook daadwerkelijk werkt en aanspreekt. Het gebruik van sociale media en digitale participatietools kunnen hier uitkomst in bieden.

4. Bereidheid vanuit de gemeenschap

Er moet bereidheid zijn vanuit de burgers om zich te interesseren voor en deel te nemen aan burgerkracht. Ook aanwezige kennis en kunde is hierin een belangrijke factor.

5. Betrek alle doelgroepen

Zorg dat je niet alleen of steeds dezelfde mensen aantrekt, maar benader actief alle doelgroepen. Ook juist groepen die het minst snel participeren.

6. Leer van andere overheden

Er gebeuren veel goede dingen op het gebied van burgerkracht. Zoek actief contact met andere overheden om van elkaar te kunnen leren en op deze manier succesformules en leerpunten uit te wisselen.

7. Laat burgers doen wat zij beter kunnen

Zorgt dat je als overheid burgerkracht niet oplegt of afdwingt. Laat burgerinitiatieven bij burgers en laat hen doen wat zij beter kunnen dan de overheid. Maak gebruik van de talenten die de gemeenschap te bieden heeft.

8. Wederzijds vertrouwen

Wellicht een van de meest belangrijke uitgangspunten.

Top 8 best practices

De volgende best practices zijn geselecteerd als kansrijk voor de gemeente Valkenburg a/d Geul op basis van de successen in andere gemeenten. Deze best practises voldoen aan (vele van) de uitgangspunten die hierboven genoemd zijn. Ze staan in willekeurige volgorde, niet op basis van beoordeling. Zie bijlage 2 voor voorbeelden van best practices bij de gemeenten.

1. Participatie checklist

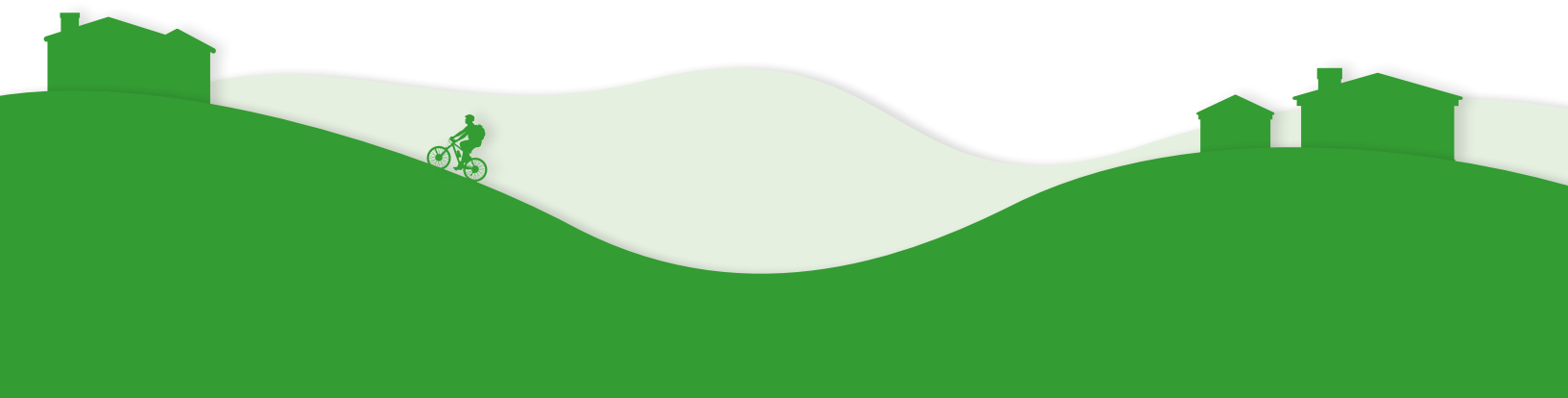
Een van de succesfactoren van burgerparticipatie heeft te maken met de mate waarin de spelregels en voorwaarden duidelijk zijn voor iedereen. In de praktijk stranden burgerinitiatieven als burgers óf niet weten waar ze terecht kunnen, óf als het niet duidelijk is welke stappen er wanneer doorlopen moeten worden om het initiatief verder te brengen. Veel gemeenten werken dan ook met een 'checklist' of 'spelregels' voor burgerparticipatie, waar duidelijk in kaart is gebracht uit welke stappen het traject bestaat, en wie welke verantwoordelijkheid heeft per fase. Gemeenten waar gebruikt wordt gemaakt van zo'n checklist zijn o.a. Venray, Weert, Bergen, en Peel en Maas.

2. Dorpstafelgesprekken

Een andere best practice heeft te maken met het samenbrengen van mensen én hun ideeën, omdat dit een effectieve manier is om de verbinding met elkaar aan te gaan en tot concrete ideeën te komen. Dit type initiatief zie je op veel plekken, al zij het onder verschillende namen: sprekersplein; burgerinitiatief tafel; bewonersplatform; dorpstafelgesprekken. Gemeenten die van dit concept gebruik maken zijn gemeenten Kerkrade, Beekdaelen, Weert, Eijsden-Margraten. De uitvoering verschilt in vorm, de ene is een vast gremium waar een aantal keer per jaar in vergadert wordt door vaste deelnemers, de andere meer in spontane gespreksvorm met burgers op een specifieke locatie in de gemeente.

3. Burgerbegroting

De burgerbegroting werd geïntroduceerd in Oldebroek in 2015. Al snel volgde andere gemeenten, waaronder Breda, Amsterdam, Alphen aan de Rijn, Culemborg, en in Limburg: Maastricht. De gemeente reserveert een bedrag waar burgers volledig mogen beslissen wat er met dit geld gebeurt. In Maastricht gaat het om 300.000 euro. Er is een procedure met verschillende rondes, die plaatsvinden in diverse ontmoetingsplekken in de wijken van Maastricht, waarin deelnemers beslissen over thema's en projecten.

4. Betrek de jeugd

Maak gebruik van de kennis en inzichten van jeugd! Meerdere gemeenten (o.a. Nederweert; Peel en Maas; Landgraaf; Maastricht) maken gebruik van een kinderraad, jeugdraad of jongerenraad. Deelnemers van verschillende scholen in de gemeente nemen deel. De kinderen geven gevraagd en ongevraagd advies aan college en gemeenteraad over thema's die alle kinderen/jongeren in de gemeente aangaan. In Maastricht is er zelfs een jeugdburgemeester. Een selectiecommissie besluit aan de hand van een sollicitatieprocedure met een brief en een filmpje wie de kinderburgemeester wordt.

5. Jeugdlintje

Het jeugdlintje is een waardering van de gemeente voor jongeren die een positieve bijdrage hebben geleverd aan de samenleving, of iets onbaatzuchtigs of bijzonders hebben gedaan voor een ander. De gemeente Maastricht werkt met het jeugdlintje. Een selectiecommissie van raadsleden en jongerenvertegenwoordigers beslist wie het jeugdlintje verdient. De wethouder reikt deze vervolgens uit.

6. Digitaal participatieplatform

Als je gebruik wil maken van de kracht van burgers is het van belang de burger te bereiken en zijn/haar taal te spreken. Digitale burgerparticipatie is een effectieve manier om burgers actief te betrekken bij gemeentelijk beleid, en daarnaast op één centrale plek overzicht te bieden in het proces. Meerdere gemeenten in Nederland (en België) maken gebruik van digitale participatieplatforms. De gemeente heeft een website waar per beleidsterrein te zien is welke initiatieven lopen, in welke fase zich bevinden, en wat jouw rol als burger in deze fase is. Dit kan bijvoorbeeld het reageren op een poll of invullen van een enquête zijn. Van elektrische oplaadpalen tot aanleg van sportveldjes en herinrichting van straten en wijken, burgers kunnen op deze manier overal over mee praten. Er is ook de mogelijkheid om zelf een nieuw initiatief in te dienen via de website. O.a. de gemeente Oosterhout maakt actief gebruik van dit platform, en de gemeente Leuven heeft op deze manier duizenden burgers laten meedenken over het strategisch meerjarenplan. De gemeente Gent heeft dit platform gebruikt om een digitale burgerbegroting te organiseren.

7. Right to Challenge

The Right to Challenge (het recht om uit te dagen), geeft de mogelijkheid aan burgers om taken van de gemeente over te nemen wanneer zij denken dat dit beter, anders of goedkoper kan. Er zijn een aantal voorwaarden aan verbonden. Zo komt niet ieder thema in aanmerking, bijvoorbeeld werk van hulpdiensten of uitgeven van vergunningen, ook moet het idee door de wijk gedragen zijn en mag de uitvoering niet duurder worden dan deze op dit moment is. Gemeenten die hiermee werken zijn de gemeenten Gennep en Roermond.

8. 't Heerlens Heitje

Heerlen is de eerste Europese gemeente die een digitale munt gebruikt om de lokale economie te versterken en burgerparticipatie te vergroten. Burgers worden beloond voor het doen van klussen in de buurt. Het draagt bij aan een fijnere buurt en de burger krijgt Heerlense Heitjes die ze kunnen besteden bij Heerlense ondernemers. Afsluitend merken wij nog op dat bij het maken van de overweging om één of meerdere nieuwe initiatieven te starten, het goed is om na te denken over of en wanneer je een ander initiatief erbij neemt. Het (gelijktijdig) implementeren van alle of een selectie van bovenstaande best practices kan ook zorgen voor complexiteit of onduidelijkheid.

Hoofdstuk 5

Eindconclusie

Het proces van burgerkracht is dynamisch en constant aan verandering onderhevig. In de afgelopen jaren heeft de gemeente gemerkt dat het bestaande beleid ‘Meedoen in Valkenburg aan de Geul: een andere kijk op participatie van burgers’ verouderd is en niet meer aansluit op de uitdagingen en behoeftes van de huidige samenleving. Dit gaf aanleiding tot het uitvoeren van deze evaluatie, met als doel in kaart te brengen van de sterke en minder sterke kanten van het burgerkracht beleid in de gemeente. Er is gekozen voor een aanpak van zowel bureau- als veldwerk, waarbij onderscheid is gemaakt tussen vier pijlers: 1) analyse van het burgerkracht beleid; 2) interviews met belanghebbenden; 3) best practices; 4) aanpak van vergelijkbare gemeenten. De inzichten uit de afzonderlijke onderdelen hebben geresulteerd in aanbevelingen ten aanzien van het burgerkracht beleid.

Valkenburg aan de Geul is een sociaal bevlogen gemeente, waarin de kernen een grote rol spelen in het gemeenschapsgevoel. Er zijn de laatste jaren prachtige initiatieven van de grond gekomen en recente crisissen hebben ervoor gezorgd dat men elkaar nog beter weet te vinden en vast weet te houden. De gemeentelijke organisatie hecht grote waarde aan sociale cohesie en heeft met burgerkracht een mooie slag geslagen om de brug tot de burger te verkleinen. Velen van de bevroegde personen erkennen de rol van de gemeente en in het bijzonder burgerkracht als waardevolle partner, al is er in de uitwerking van het beleid behoefte aan verdere aanscherping. Zo blijkt uit de analyse van het burgerkracht beleid dat het op dit moment ontbreekt aan een duidelijke omschrijving van een aantal belangrijke begrippen en dat de invulling van rollen concreter kan. Daarnaast mist er een (schriftelijke) gedeelde visie die in dialoog met de betrokken partijen is opgesteld.

Eenzelfde geluid klinkt vanuit de gesprekken die wij hebben gevoerd. De belangrijkste oproep vanuit de betrokken doelgroepen is de behoefte aan duidelijkheid en een gedeelde visie. Zorg voor duidelijke afbakening van de definitie van burgerkracht en bijbehorende taken en rollen. Dit in dialoog met de betrokken partijen. Met betrekking tot het scherp krijgen van rollen zijn andere gemeenten voorgegaan, o.a. de verbeteragenda zelfsturing in Gulpen-Wittem of verordening burgerparticipatie in Eijsden-Margraten kunnen dienen als inspiratie. Ook andere Limburgse gemeenten maken gebruik van overzichten om afspraken schematisch en helder weer te geven. Ook een duidelijk en gestructureerd proces is van belang. Hier helpt een checklist die de burger inzicht verschaft in hoe het traject gaat verlopen.

Kijk naar wat werkt en leer van anderen. Breng intern opnieuw in kaart hoe de aanpak gaat zijn binnen de organisatie en wie waarvoor verantwoordelijk is. Regel daarnaast per project duidelijke aanspreekpunten. Zorg indien nodig voor meer capaciteit en neem ambtenaren mee in de werkwijze van burgerkracht. Zo wordt direct ook gewaarborgd dat vanuit de gemeente een uniforme boodschap met betrekking tot burgerkracht wordt uitgedragen. Belangrijk is hierbij om ook voldoende ruimte te houden voor evaluatie achteraf. De samenleving is altijd in beweging en het inspelen op veranderende behoeften is essentieel. Daarnaast blijven gereserveerde middelen voor burgerkracht deels onbenut, terwijl de ambities en initiatieven er wel zijn. Betere informatievoorziening en het versoepelen van het proces door over kleine initiatieven onder de €500 zonder inspraak van het college te kunnen beslissen, kunnen helpen de snelheid en daadkracht van burgerkracht een boost te geven.

Verder is er behoefte aan verwachtingsmanagement en structurele contactmomenten met de verschillende betrokken partijen. Eén aanspreekpunt in de interne organisatie zou ervoor kunnen zorgen dat informatie niet gefragmenteerd raakt. In het algemeen mag er meer ingezet worden op de communicatiestrategie. Communiceer over verwachtingen, plaats mooie initiatieven in het zonnetje en zorg voor goede informatievoorziening en kennisuitwisseling. Hier horen ook concrete producten bij, zoals roadmaps en checklists, die via de verschillende kanalen kunnen worden verspreid. Zorg dat alle burgers zich betrokken voelen, een combinatie van off- en online communicatie werkt hierin het beste. Maak gebruik van bestaande communicatiemethoden: digitaal participatieplatform, overkoepelend overlegorgaan (al dan niet met andere gemeenten), kennis- en workshopavonden, lokale TV en nieuwsbladen, schrijf een communicatieplan met de burgers en wees veelzijdig en creatief.

Ter afsluiting, de thema's waar Valkenburg aan de Geul tegenaan loopt zijn andere gemeenten niet onbekend. Tijdens het doen van het onderzoek voor deze evaluatie valt op dat andere Limburgse gemeenten ook kampen met vergelijkbare ontwikkelingen: vergrijzing, individualisering, wegtrekken van jeugd, verminderd gemeenschapsgevoel en eenzaamheid.

Dit betekent niet dat burgers niet langer de behoefte hebben om samen op te trekken, maar wel dat beproefde methoden onder de loep moeten worden genomen. Valkenburg aan de Geul hoeft hierin niet het wiel opnieuw uit te vinden. Er zijn de laatste jaren in Limburg mooie stappen gezet op het gebied van burgerkracht. Kijk hoe andere overheden dit doen, zoek elkaar op en laat je inspireren.

Tot slot, burgerkracht draait om de burger, of beter gezegd is: er geen burgerkracht zonder burgers. Het gaat om wat hen drijft en inspireert om een steentje bij te dragen. Zet de burger centraal en maak je samen krachtig voor een sterk Valkenburg aan de Geul.

Bijlage 1

Geïnterviewde partijen

Geïnterviewde partijen

Gemeentelijke organisatie

- Bureau Burgerkracht! (interne en externe coördinator)
- Beleidsmedewerker sociaal domein Gemeente Valkenburg aan de Geul (1 medewerker)
- Afdelingshoofd sociale ontwikkeling en burgerkracht Gemeente Valkenburg aan de Geul
- Medewerkers van diverse afdelingen in de gemeentelijke organisatie (3 werknemers)
- Portefeuillehouder burgerparticipatie/zelfsturing gemeente Valkenburg aan de Geul
- Gemeentesecretaris gemeente Valkenburg aan de Geul
- Raadsleden van de politieke partijen in de gemeente (vertegenwoordigen de vijf partijen)

Externe partijen

- Kern- en wijkoverleggen uit de Gemeente Valkenburg aan de Geul (in totaal 7)
 - Adviesraad Sociaal domein Valkenburg
 - Maatschappelijke organisaties (2 organisaties)
 - Verenigingen (2 verenigingen)
 - Burgers uit de gemeente Valkenburg aan de Geul (in totaal 15 personen). Velen van hen zijn betrokken bij (sociale) initiatieven zoals o.a. de Pluktuin, het Taalcafé, de Vrijwilligerscentrale, en de ondernemersvereniging en de parochie.
 - Oud-externe coördinator Gemeente Valkenburg aan de Geul
 - Medewerker Gemeente Gulpen - Wittem
 - Medewerker Gemeente Eijsden - Margraten
-

Bijlage 2

Geraadpleegde documenten

Vanuit gemeente Valkenburg aan de Geul zijn de volgende documenten geraadpleegd

- Beleid Meedoen in Valkenburg aan de Geul (2009)
- Toekomstvisie Valkenburg aan de Geul: op weg naar 2035 (2014)
- Opmaken balans van 5 jaar zelfsturing en burgerparticipatie in Valkenburg aan de Geul (2014)
- Raadsnota herijking kaders zelfsturing en burgerkracht (2015)
- Begroting 2017 - 2020 gemeente Valkenburg aan de Geul
- Begroting 2018 - 2021 gemeente Valkenburg aan de Geul
- Financiële overzichten uitgaven zelfsturing en burgerparticipatie 2016-2021
- Nadere regels Kaderverordening Subsidieverstrekking Welzijn Valkenburg aan de Geul: Burgerkracht Stimuleringsfonds!

Best practices per categorie

1. Participatie Checklist

- a. Gemeente Venray - Spelregels burgerinitiatief
- b. Gemeente Bergen - Checklist burgerparticipatie
- c. Gemeente Peel en Maas - Spelregels/handreiking burgerparticipatie
- d. Gemeente Weert - Spelregels burgerinitiatief

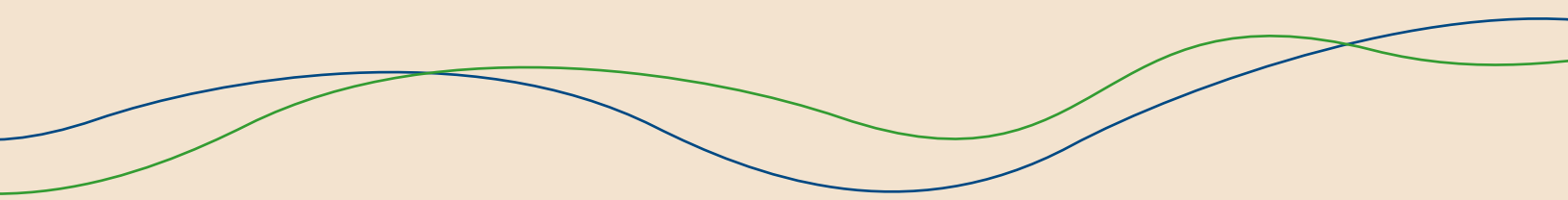
2. Dorpstafelgesprekken

- a. Gemeente Kerkrade - Bewonersplatform
- b. Gemeente Eijsden-Margraten - Werkgroep en dorpstafelgesprekken
- c. Gemeente Beekdaelen - Burgerinitiatieftafel
- d. Gemeente Weert - Sprekersplein

3. Burgerbegroting

- a. Gemeente Maastricht - Burgerbegroting
- b. Gemeente Oldebroek - Burgerbegroting

4. Betrek de jeugd

- a. Gemeente Landgraaf - Jeugdraad
 - b. Gemeente Nederweert - Jongerenraad
 - c. Gemeente Sittard-Geleen - Jeugdraadspel
 - d. Gemeente Maastricht - Kinderburgemeester en kinderraad
 - e. Gemeente Peel en Maas - Kinderraad
-

5. Jeugdlintje

- a. Gemeente Maastricht - Jeugdlintje

6. Digitaal participatieplatform

- a. Gemeente Oosterhout - Digitaal participatieplatform
- b. Gemeente Gent - Digitale burgerbegroting
- c. Gemeente Oegstgeest - Digitaal participatieplatform
- d. Gemeente Leuven - Digitaal participatieplatform
- e. Gemeente Sint-Truiden - 'Veemarkt breekt uit!'
- f. Citizenslab - Toelichting over online participatieplatform

7. Right to Challenge

- a. Gemeente Roermond -Right to Challenge
- b. Gemeente Gennepe - Right to Challenge

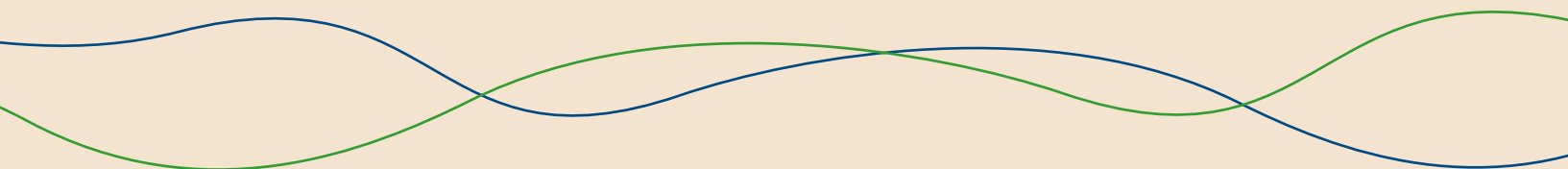
8. 't Heerlens Heitje

- a. Gemeente Heerlen - 't Heerlens Heitje

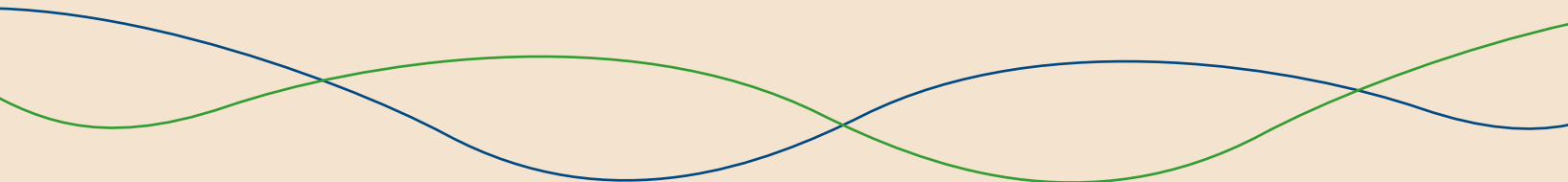
Overige gebruikte bronnen

Gemeente Maasgouw	Adviesraad sociaal domein
Gemeente Maasgouw	Dorpskernen
Gemeente Maasgouw	Ruimte geven aan een vitale samenleving
Gemeente Peel en Maas	Adviesraad sociaal domein
Gemeente Peel en Maas	Handreiking participatie
Gemeente Peel en Maas	Kinderraad
Gemeente Peel en Maas	Gehandicaptenplatform
Gemeente Peel en Maas	Zelfsturing 3.0
Gemeente Kerkrade	Kerkrade aan het woord
Gemeente Beek	Burger!Kracht
Gemeente Venray	Burgerinitiatief
Gemeente Weert	Burgerinitiatieven
Gemeente Weert	Burgerparticipatie
Gemeente Brunssum	Burgerparticipatie
Gemeente Meerssen	Buurtnetwerken
Gemeente Meerssen	Burgerparticipatie & burgerkracht
Gemeente Beekdaalen	Burgerinitiatieftafel

Gemeente Voerendaal	Oproep tot meedenken beoordelingskader zonneweides
Gemeente Maastricht	Jeugdlintje
Gemeente Maastricht	Kinderburgemeester en kinderraad
Gemeente Landgraaf	Jeugd adviesraad
Gemeente Landgraaf	Platform burgerinitiatieven
Gemeente Sittard-Geleen	Uw invloed als inwoner
Gemeente Sittard-Geleen	Referendum
Gemeente Nederweert	Jongerenraad
Gemeente Nederweert	Betrokkenheid bij de gemeente en provincie Limburg
Gemeente Gulpen-Wittem	Burgerparticipatie, kernoverleggen en zelfsturing
Gemeente Gulpen-Wittem	Verbeteragenda zelfsturing
Gemeente Beesel	Kernoverleg Offenbeek en Reuver
Gemeente Mook en Middelaar	Burgerparticipatie
Gemeente Mook en Middelaar	Betrokkenheid bij de gemeente en provincie Limburg
Gemeente Horst aan de Maas	Raad steunt voorstel SP
Gemeente Heerlen	Resultaten participatietraject
Gemeente Heerlen	'Ontwikkeld in Heerlen'
Gemeente Venlo -	Nieuwsbrief; proces en effectenanalyse burgerinitiatieven
Gemeente Simpelveld	Betrokkenheid bij de gemeente en provincie Limburg
Gemeente Leudal	Zelfsturing in de praktijk
Gemeente Roermond	Actief burgerschap
Gemeente Gennep	Burgerparticipatie en begroting
Gemeente Roerdalen	Verkennd onderzoek 'Roerdalen Roert Zich'
Gemeente Leudal	Netwerkevenement SWAP Leudal
de Limburger	'Vaals gaat ook werken met vrijwillige buurtbemiddelaars'
Gemeente Eijsden-Margraten	Aanzet tot burgerparticipatie 2020
Gemeente Eijsden-Margraten	Participatieverordening
Movisie	'Werken aan inclusieve burgermacht Zutphen'
Movisie	Burgerparticipatie

Gemeente Oosterhout	Digitaal participatieplatform 'doe mee Oosterhout'
Sociale Vraagstukken	Burgerparticipatie hoeft niet tot frustraties te leiden
VPRO	'Op deze vier plekken hebben burgers écht invloed'
ibestuur online	'Zes succesfactoren van digitale burgerparticipatie'
Europese Commissie	Futurium
Citizenslab	Casestudy: 'een golf aan ideeën in Leuven'
Theo Veltman	'Voorwaarden voor de inrichting van burgerparticipatie'
ProDemos	Afwegingskader burgerparticipatie bij beleid
Platform Overheid	'Succesvolle burgerparticipatie? structureel doen!'
Frankwatching	'Offline & online inspraak: 9 tips voor succesvolle burgerparticipatie'
Binnenlandsbestuur	'De Community of Practice voor digitale burgerparticipatie'
Omgevingsweb	'Klimaat en burgerparticipatie: hoe vorm te geven?'
Zonmw	'Burgerparticipatie in veiligheid, 9 stappen'
Burgerkracht Limburg	'Burgerparticipatie in beleidsvorming en projecten'
The Hague Academy	'7 conditions for successful inclusive citizen participation'

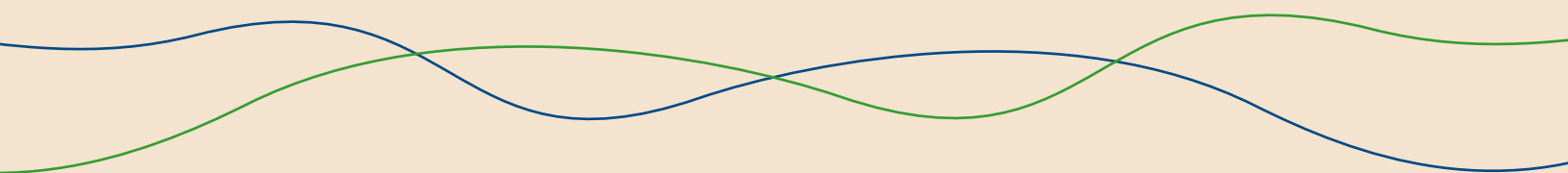
Bijlage 3

Aanpak interviews

Vanuit gemeente Valkenburg aan de Geul zijn de volgende documenten geraadpleegd

In bijlage 1 is een overzicht te zien van de geïnterviewde partijen. Alle respondenten zijn onder te verdelen in de volgende categorieën: burgers; gemeentelijke organisatie; kernoverleggen; maatschappelijk middenveld; raadsleden. Met deze brede doelgroep is beoogd alle relevante partijen in de gemeente Valkenburg aan de Geul aan het woord te laten. De vragen die gesteld zijn tijdens de interviews verschillen per doelgroep op basis van hun relatie tot burgerkracht, maar hadden allen betrekking op de volgende thema's:

- Bekendheid met Burgerkracht! en het beleid in de gemeente Valkenburg aan de Geul
- Ervaringen met zelfsturing en burgerparticipatie in de gemeente Valkenburg aan de Geul
- Relatie en ervaringen met de gemeente Valkenburg aan de Geul
- Relatie en samenwerking met andere stakeholders
- Betrokkenheid in de gemeente
- Thema's die belangrijk zijn in de gemeente
- Suggesties voor verbetering op het gebied van zelfsturing en burgerparticipatie

Bijlage 4

Aanvullende inzichten interviews

Beleid en draagvlak

1. Burgers

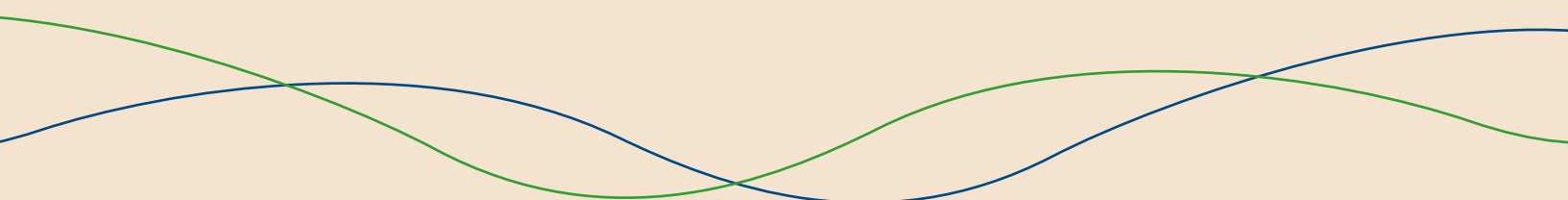
Het concept burgerkracht is onder de burgers van de gemeente geen welbekend begrip. Burgers die zelf in het verleden met initiatieven zijn gekomen, weten ondertussen bureau Burgerkracht! wel te vinden en hun initiatieven van de grond te krijgen. Voor personen die nieuw zijn is het lastiger. Momenteel wordt vooral nog een beroep gedaan op het vermogen van partijen om zelfstandig met een aanpak te komen en actie te ondernemen, in plaats van dat deze kunnen terugvallen op de gestelde kaders. Daarnaast zien de burgers ook de samenleving verschuiven - mensen worden individualistischer en de sociale betrokkenheid wordt minder. Dit wil niet zeggen dat burgers niet bereid zijn om bij te dragen aan de eigen gemeenschap, maar het wordt moeilijker om ze te bereiken en te betrekken. De burgers ervaren een grote afstand tot de gemeente. Graag zien ze de gemeente een actievere rol nemen, om de burgers zo meer te prikkelen en de meerwaarde van burgerparticipatie te laten zien. Hierbij dient de gemeente te luisteren naar de wensen van de burgers en daarnaast juist ook de eigen doelstellingen en visies met de burgers delen zodat zij hier hun steentje aan kunnen bijdragen en met (creatieve) oplossingen kunnen komen.

2. Kernoverleg

Net zoals bij de burgers komt naar voren dat het beleid niet bekend is bij alle kernoverleggen. Hierdoor ontbreekt het aan een eenduidige lijn over wat onder burgerkracht valt en wat ieders rol hierin is. Er heerst vooral onduidelijkheid over eigenaarschap. Burgerkracht leent zich niet altijd even goed voor alle initiatieven. Waar het gaat om wettelijke taken van de gemeente, zoals verkeersveiligheid bijvoorbeeld ligt het eigenaarschap bij gemeente. Dit is niet in alle gevallen bekend bij de kernoverleggen, wat soms leidt tot verwarring en frustratie. Andere geluiden die klinken zijn dat het beleid niet bekend/doorgedrongen is in de kern en gemeentelijke organisatie. Kernoverleggen hebben behoefte aan dialoog over het beleid en de rol van het kernoverleg hierin. Het ontbreekt aan een gedeelde visie. Deel voelt zich nu soms een last, terwijl ze juist willen samenwerken met gemeente.

3. Gemeente

Wat uit de gesprekken naar voren komt is dat het beleid moet worden aangepast aan de huidige situatie. In zijn huidige vorm is het niet meer werkbaar volgens de ambtenaren, omdat het sterk verouderd is. Het is nog niet doorgedrongen in de organisatie wat het doel is van burgerkracht en waarom de gemeente er als organisatie op inzet. Er is behoefte aan duidelijkheid over de rol- en taakverdeling (meebeslissen/meepraten), de termen zelfsturing, burgerparticipatie en burgerkracht, en eigenaarschap; wanneer ligt de verantwoordelijkheid bij de gemeente(raad) en wanneer bij de burger?

4. Raadsleden

Er is in het beleid geen eenduidig beeld van de begrippen die gebruikt worden zoals burgerparticipatie, burgerkracht, zelfsturing, en geen eenduidig beeld van de manier waarop burgers bij projecten betrokken worden. Er is afbakening nodig in samenspraak met alle partijen. Daarnaast is het voor raadsleden van belang dat de gemeente zich continu afvraagt of burgers eigenaarschap willen op het gebied van burgerkracht, er moet bereidheid zijn. Je kunt het niet afschuiven op de burger. Belangrijk daarin is dat de volledige gemeenschap zich vertegenwoordigd voelt. Volgens raadsleden is dit op het moment nog te weinig het geval. Kernoverleggen zijn een goede manier om initiatieven van de grond te krijgen en samen op te pakken, maar het kan er in de praktijk tevens toe leiden dat niet iedereen zich vertegenwoordigd voelt omdat er onvoldoende afspiegeling is vanuit de kern, en het alleen bepaalde mensen zijn die namens de kernoverleggen beslissingen maken voor de hele wijk.

5. Maatschappelijk middenveld

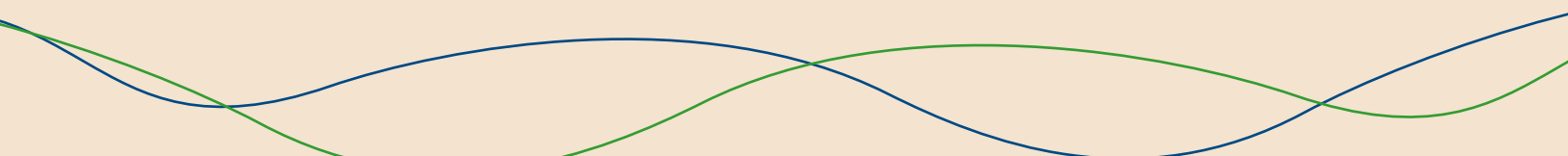
De rol van de gemeente wordt door het maatschappelijke middenveld als positief ervaren. Er is een ruim sociaal beleid en daar waar het ophoudt komen maatschappelijke organisaties in actie. Het gevoel rondom burgerkracht in de gemeente is sterk, ondanks thema's als een krimpend verenigingsleven. Er wordt behoorlijk aan de weg getimmerd om elkaar vast te houden in de gemeente, zeker de watersnood heeft betrokkenheid en integraliteit versterkt, al is dat gevoel sterker in de kernen dan in het centrum van Valkenburg. Een van de organisaties benoemt expliciet dat dit komt omdat de gemeente haar best doet om burgervol te stimuleren.

Proces

1. Burgers

In de gesprekken is naar voren gekomen dat burgerkracht begint bij de bereidheid van burgers om zelf initiatieven op te zetten. De burgers vinden daarbij dat ze vanuit hun eigen regie moeten handelen, zodat de gemeente een faciliterende rol kan innemen en niet zelf de uitvoering overneemt. Zodat burgerkracht projecten dan ook echt vanuit de burgers gecreëerd worden. De initiatieven zijn heel uiteenlopend en niet bij alle is (grootschalige) ondersteuning van de gemeente nodig. Factoren die bij succesvolle initiatieven herkend worden zijn het hebben van een gemotiveerde groep, een afgebakende gemeenschap en een kleinschalig initiatief.

Met betrekking tot het proces heerst er onduidelijkheid over de geldende procedures om initiatieven van de grond te krijgen. Bij grote initiatieven wordt daarnaast de stroperigheid en duur van de procedure bij de interne organisatie als een groot knelpunt ervaren. De interne processen kosten veel tijd en energie, wat voor burgers soms de dynamiek uit de burgerinitiatieven haalt. In het verlengde hiervan leeft het gevoel dat realisatie van een initiatief grotendeels afhankelijk is van de politieke druk die ontstaat of wordt gecreëerd. De gemeente wordt door een deel van de burgers nog ervaren als een ons-kent-ons wereld. Burgers van buitenaf kunnen de weg vaak nog moeilijk vinden. Dit geldt zowel in de voorbereidende- als in de realisatiefase.

De centrale rol die bureau burgerkracht in het proces speelt, wordt als prettig ervaren. Met name de externe coördinator treedt vooral op in de faciliterende rol en waar mogelijk in de kruisbestuiving tussen initiatieven. Hij ondersteunt hierbij naast een eventuele ambtelijke inhoudsdeskundige die betrokken raakt bij de ontwikkeling van initiatieven. Vooral de doortastendheid van de coördinator wordt als een goede eigenschap ervaren. Daarentegen weten nog niet alle burgers de weg naar de coördinator te vinden, hierbij kan dus nog aan de zichtbaarheid gewerkt worden.

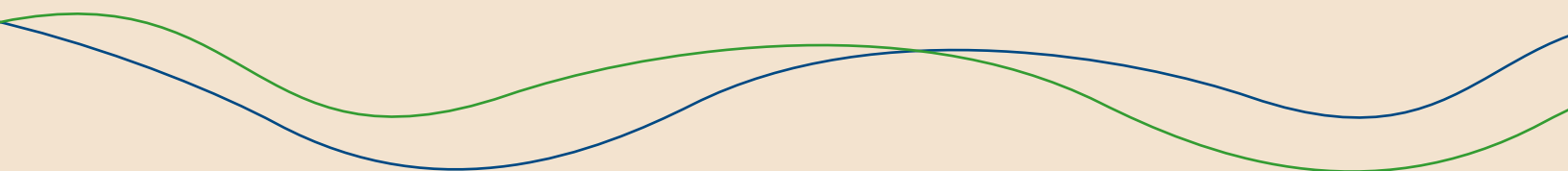
2. Kernoverleg

Uit de gesprekken blijkt dat er enthousiasme en motivatie is om aan de slag te gaan met het verbeteren van de leefbaarheid, maar dat men in het proces tegen belemmeringen aanloopt. Zo geeft de meerderheid aan geen duidelijk beeld te hebben van de rol en verantwoordelijkheid van het kernoverleg in het proces, de financiële mogelijkheden en bij wie ze binnen de gemeente kunnen aankloppen. Door het ontbreken van kaders ontstaan verschillende interpretaties over o.a. de rol van het kernoverleg. Wat hierbij opvalt, is dat door een kernoverleg regelmatig wordt opgetreden als uitvoerder van een initiatief.

De samenwerking met de gemeente wordt over het algemeen als positief ervaren. Toch is er behoefte aan verbetering. Qua procesvoering wordt geworsteld met stroperige en lange procedures. Het realiseren van een initiatief is een kwestie van lange adem. Mensen haken daardoor af. Over de inrichting van het burgerkrachtproces, met Bureau Burgerkracht als scharnierpunt, verschillen de meningen. Een deel vindt het fijn om één centraal aanspreekpunt te hebben bij de gemeente, terwijl een ander deel juist meer voordeel ziet in het direct kunnen benaderen van de benodigde afdelingen en/of personen. Verder komt naar voren dat de procedure via Bureau Burgerkracht! niet altijd wordt gevolgd. In plaats daarvan komen initiatieven op verschillende manieren de organisatie in, waaronder regelmatig ook via de politiek. Tot slot wordt de voorbereidende fase van een initiatief regelmatig als tijdrovend en complex ervaren. De ondersteuning van de externe coördinator wordt hierbij als positief gezien.

3. Gemeente

Vanuit de gemeente is er de wil om burgerkracht te laten slagen, maar op een aantal gebieden kan er nog aan de weg gesleuteld worden. Er komen momenteel niet veel initiatieven van tafel, het advies is dan ook om weer nieuw leven en positieve energie in burgerkracht te blazen. Geluiden die klinken over het proces zijn; het is ingewikkeld, niet efficiënt en langdurig, er mist sturing en een vast aanspreekpunt. Er is een sterke behoefte aan duidelijke rolverdeling, sturing en eigenaarschap. De focus zou moeten liggen op de wens van de burgers, maar deze worden niet actief betrokken bij bijvoorbeeld de realisatiefase van een initiatief. De kernoverleggen kunnen hier als mogelijk middel worden ingezet. Waarbij van belang is dat het kernoverleg wordt gezien als een partij die naast de burgers staat en niet erboven.

4. Raadsleden

Door raadsleden zijn vooral de afspraken over kaders en verantwoordelijkheden genoemd als belangrijke aspecten in het proces, al zien niet alle raadsleden dit hetzelfde. Enerzijds is er het geluid dat er behoefte is aan sterke afbakening aan de voorkant, waarin het duidelijk is dat de gemeente de beslissende partij is, en de rol van de burger vooral is gericht op meedenken. Anderzijds zijn er ook raadsleden die aangeven een bottom-up approach belangrijk te vinden, waarin de gemeenteraad de kaders vaststelt, maar de burgers verder de vrijheid hebben om beslissingen zelf te maken. Ondanks het verschil in aanpak zijn de raadsleden het er wel over eens dat kadering belangrijk is, alsmede rolverdeling en verantwoordelijkheden. Ook wordt genoemd dat de ambtelijke organisatie een faciliterende rol moet hebben waarin een goed samenspel tussen interne en externe coördinatie van belang is, dit laat in de praktijk soms te wensen over.

5. Maatschappelijk middenveld

Een van de organisaties geeft aan dat de gemeente vooral reageert en te weinig anticipeert. In het geval van crisis blijft de gemeente erg op de formele lijn en is zij terughoudend met faciliteren. Er is behoefte aan meer vooruit kijken. Kaders, wederzijds hulp en communicatie (ook buiten crisisperiode) kunnen hierbij helpen. Een andere organisatie geeft aan dat de gemeente een klein ambtenarenapparaat heeft (gebaseerd op het aantal burgers), wat niet in verhouding staat tot de opgaven waar een toeristische gemeente als Valkenburg aan de Geul mee te maken krijgt. Dit leidt tot traagheid en onbegrip bij de burgers in het proces. Tot slot, wordt aangegeven door één van de partijen dat door de wisselende contactpersonen, lange procedures en het niet opvolgen van adviezen het proces als stroef wordt ervaren.

Communicatie

1. Burgers

Vanuit de burgers wordt aangegeven dat ze niet altijd de juiste ambtenaren en expertise kunnen vinden binnen de gemeente. Wanneer initiatieven van de grond beginnen te komen wordt de communicatie richting de burgers als fragmentarisch/niet-structureel bevonden. Communicatie wordt als zeer wisselend ervaren door de burgers, deels afhankelijk van de band met de betrokken ambtenaar. Terugkoppeling vanuit de gemeente over adviezen en initiatieven is gewenst, maar is traag of blijft soms achterwege. Hier is een grotere transparantie gewenst.

In het burgerkracht beleid is daarnaast een grote rol weggelegd voor de kernoverleggen, maar de bekendheid van deze kernoverleggen is zeer wisselend onder de burgers. Sommige nemen een actievere rol dan anderen in het oppakken van burgerkracht als een van hun taken. Ook wanneer de kernoverleggen bekend zijn onder burgers, vinden ze een onderlinge samenwerking voor de burgerkracht initiatieven niet altijd gewenst. Veel burgerinitiatieven zijn daardoor juist ook zonder tussenkomst van de kernoverleggen opgezet.

2. Kernoverleg

Wat betreft de communicatie tussen de gemeente en de kernoverleggen komt vooral naar voren dat er behoefte is aan meer transparantie, duidelijkheid en (eerdere) terugkoppeling. Geen of trage communicatie wordt genoemd als één van de grootste knelpunten van het proces. De gemeente moet zich tijdig uitspreken, waarbij nee ook een antwoord is. Wat opvalt is dat door kernoverleggen die een netwerk hebben bij de gemeente, zowel binnen het ambtelijk apparaat als bij de politiek, de communicatie over het algemeen als positief wordt ervaren. Het kennen van de juiste mensen maakt het makkelijker om zaken geregeld te krijgen. Dit zorgt voor een ongelijk speelveld.

De kernoverleggen hebben daarnaast vanuit hun rol als ondersteuner ook actief contact met de burgers van de kern. Er zijn verschillen te herkennen in de mate waarin en wijze waarop een kernoverleg burgers probeert te betrekken en stimuleren. De meerderheid geeft aan moeite te hebben met het bereiken van alle doelgroepen in de kern, specifiek jongeren. Dit is ook terug te zien in de samenstelling van de kernoverleggen. Als mogelijke verklaring hiervoor wordt gegeven dat burgers niet of onvoldoende op de hoogte zijn van het bestaan van een kernoverleg. Een deel heeft daarnaast het gevoel dat dit wordt veroorzaakt doordat het moeilijk is om vertrouwen te creëren bij de kern, omdat niet aan alle verwachtingen en wensen voldaan kan worden. De burgers zien de worstelingen van het kernoverleg niet.

3. Gemeente

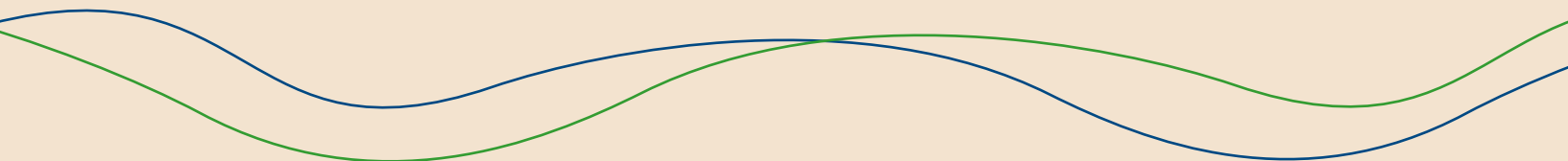
Er wordt weinig tot nauwelijks gecommuniceerd over burgerkracht, zowel intern alsook extern. Intern is het bij velen niet duidelijk wat het initiatief precies inhoudt. Deze onduidelijkheid houdt de lange processen die de burgers ervaren in stand. De communicatie extern is daarnaast ook beperkt. Er wordt bijvoorbeeld niet gecommuniceerd over de financiële mogelijkheden en hoe je een subsidie aanvraagt. Dit is mogelijk te verklaren doordat het huidige beleid nog onduidelijk is, waardoor er niet over gecommuniceerd kan en/of wil worden. De gemeente wil een sparringpartner zijn om te praten over beleidsveranderingen want ze wil dat burgerkracht een thuishaven is voor iedereen.

4. Raadsleden

De raadsleden zijn van mening dat communicatie vanuit de gemeente te wensen over laat. Zo zou de gemeente meer moeten communiceren over de rollen en het proces. Daarnaast is het ook van belang dat de gemeente burgers meeneemt in onderwerpen die spelen, zoals het delen van initiatieven en mogelijkheden. De bewustwording over wat er speelt, is op dit moment te laag bij burgers. Hierin zou de gemeente volgens een van de raadsleden gebruik kunnen maken van het blad Mazjerang of TV Valkenburg om items over initiatieven en verenigingen te delen.

5. Maatschappelijk middenveld

Vanuit sommige organisaties is er grote tevredenheid over het contact met medewerkers van de gemeente. Er wordt vaak gecommuniceerd met collega's afkomstig van verschillende afdelingen. Dit contact is positief, maar leidt vanwege fragmentatie soms wel tot onduidelijkheid. Andere organisaties zijn minder positief over de communicatie, en geven aan meer behoefte te hebben aan structurele contactmomenten, niet alleen wanneer er iets speelt. Een andere organisatie geeft aan dat de gemeente burgers actiever zou moeten benaderen om te participeren bij het zoeken naar oplossingen.

Informatievoorziening

1. Burgers

Burgers met een initiatief zijn vaak op zoek naar informatie over hoe ze het initiatief van de grond kunnen krijgen. Momenteel is er veel onduidelijk over wat van burgers wordt verwacht vanuit de gemeente op het moment dat ze een initiatief hebben. Documenten met duidelijke informatie over de kaders van het proces kan burgers de handvatten bieden en hen beter in staat stellen om initiatieven zelfstandig te realiseren en dragen.

Verder wordt ervaren dat er vanuit de gemeente niet duidelijk gecommuniceerd wordt richting de burgers over de mogelijkheden met betrekking tot burgerkracht en wat hiervoor de juiste lijnen zijn om te volgen. Dit geldt niet alleen voor het feit dat de mogelijkheid aanwezig is, maar ook over de mooie initiatieven die juist door middel van dit beleid van de grond zijn gekomen en wat deze de samenleving hebben opgeleverd. Betere informatievoorziening, ook over de (maatschappelijke) doelstellingen en visies van de gemeente, geeft burgers de kans om mee te denken en een bijdrage te leveren aan de gemeenschap.

2. Kernoverleg

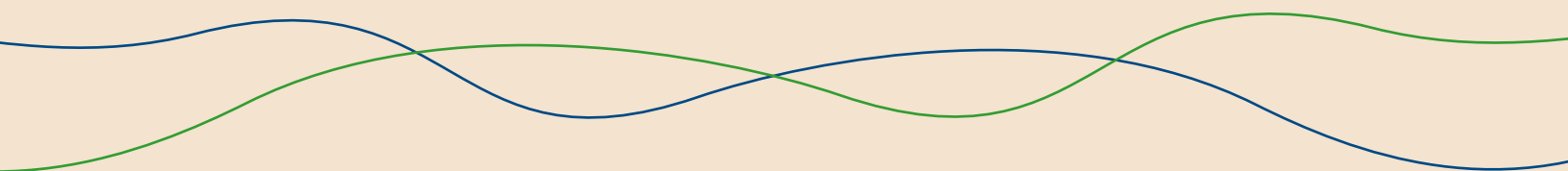
Zoals eerder aangegeven heerst bij de kernoverleggen onduidelijkheid over onder andere het beleid, de reikwijdte, rol van het kernoverleg hierin en mogelijkheden op financieel gebied. Vooral voor nieuwe kernoverleggen en leden is het zoeken. Er is behoefte aan kaders vanuit de gemeente. Waarbij het opstellen in dialoog met de kernoverleggen moet gebeuren. Het kernoverleg weet dan wat van hen verwacht wordt, wat zorgt voor een betere samenwerking. In het verlengde hiervan wordt ook aangegeven dat er behoefte is aan kennisuitwisseling tussen de verschillende kernen in een overkoepelend overleg waarbij gemeente ook aansluit zoals in het verleden is geweest. De gemeente heeft hierin een verbindende rol.

3. Gemeente

Uit de gesprekken komt naar voren dat de gemeente merkt dat burgers moeite hebben met hen te vinden over vragen met betrekking tot burgerkracht. Bijvoorbeeld hoe een subsidieaanvraag ingediend kan worden of hoe het proces loopt. Hierdoor blijft de burger in rondjes lopen en haken ze regelmatig af of word er helemaal geen project ingediend.

4. Raadsleden

De raadsleden hebben behoefte aan meer informatievoorziening van de gemeente naar de raad. Bijvoorbeeld 1 of 2 keer per jaar een update over de ontwikkelingen bij bureau burgerkracht. Daarnaast wordt genoemd dat schriftelijke afspraken over definitie, rol, visie en mogelijkheden van kernoverleggen belangrijk zijn. Ook is (zoals ook genoemd bij communicatie), informatievoorziening over lopende ontwikkelingen vanuit de gemeente belangrijk, waarin gebruik gemaakt kan worden van concrete producten; een artikel in een nieuwsblad of een item op lokale TV.

5. Maatschappelijk middenveld

Op het gebied van informatievoorzieningen zijn de meningen verdeeld. Een deel benoemt dat de gemeente actiever en bereikbaarder is geworden, en dat er meer gebruik wordt gemaakt van publiciteit om mensen te laten weten waar ze terecht kunnen. Toch komen er veel uitdagingen op de gemeente af waar de gemeentelijke organisatie meer moet inzetten op informatievoorziening, zoals het bouwprobleem, wegtrekkende jeugd, eenzaamheid. Ook toerisme is een belangrijk thema waarop adequate informatievoorziening belangrijk is. Een ander deel geeft daarnaast aan dat de gemeente ook meer mag communiceren welke vooruitgang ze boekt én welke mooie initiatieven er zijn.

Integrale aanpak

1. Burgers

Om de integraliteit van een initiatief te borgen bestaat er vanuit de burgers de behoefte aan meer ondersteuning door de gemeente. Burgers nemen bij het realiseren van een initiatief niet altijd de relevante maatschappelijke partijen en het langetermijnperspectief mee. Voor de haalbaarheid van het initiatief zou dit echter wel goed zijn. De kernoverleggen worden hiervoor ook als een (mogelijk) middel ervaren. Ondersteuning door de gemeente hierin kan eraan bijdragen dat burgerinitiatieven vaker geborgd zijn voor de langere termijn.

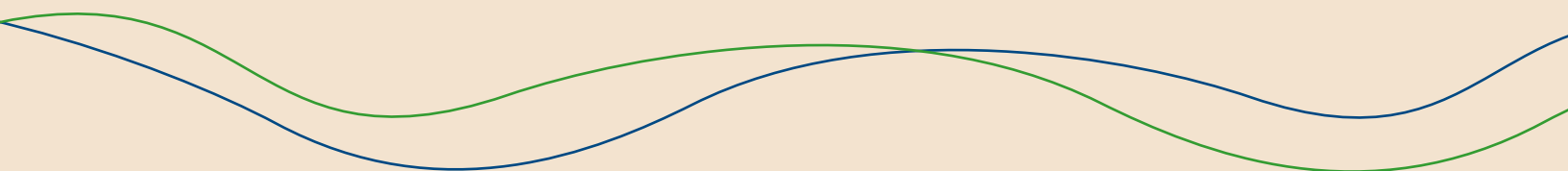
2. Kernoverleg

Het gevoel heerst dat sturing vanuit de burger onvoldoende in de interne organisatie is doorgedrongen. Bij burgerkrachtprojecten waar meerdere afdelingen bij betrokken zijn komt het regelmatig voor dat zaken niet of onvoldoende op elkaar worden afgestemd. Hierdoor zijn de procedures lang en blijven initiatieven steken in de organisatie. De integrale aanpak komt niet altijd goed uit de verf. Kernoverleggen gaan hierdoor andere routes zoeken en de benodigde ambtenaren of de politiek direct benaderen. Dit leidt soms tot frustraties intern wat de samenwerking niet ten goede komt.

3. Gemeente

Binnen de gemeente zijn er verschillende meningen over hoe de integrale aanpak van burgerkracht in de organisatie moet werken. Sommige ambtenaren vinden dat de interne coördinator van burgerkracht initiatieven moet begeleiden en bij de expert (ambtenaar met de benodigde expertise) moet aankloppen voor advies. Alle ambtenaren zouden tijd moeten vrijmaken om advies te geven, dat is de taak van de ambtenaar, maar als organisatie moet je voorkomen dat een vakinhoudelijke ambtenaar verantwoordelijk wordt voor een burgerinitiatief.

Een ander deel is van mening dat draagvlak gecreëerd moet worden voor burgerkracht en dat het bij iedereen in de haarvaten moet gaan zitten. Momenteel wordt hier slechts in geringe mate ruimte voor vrij gemaakt in het takenpakket van de ambtenaar. Hierdoor blijft het bij het geven van advies in plaats van oppakken/realiseren van een project. Initiatieven zouden gezien moeten worden, vooral tijdens realisatiefase, als regulier werk van een werknemer. Er is intern momenteel onvoldoende idee over wat burgerkracht betekent en wat er van een ambtenaar wordt verwacht. Geopperd wordt om elkaar te trainen in hoe om te gaan met burgerkracht(projecten) als ambtenaar.

Aansluitend hierop is er behoefte aan duidelijkheid vanuit de organisatie over wat er van een ambtenaar wordt verwacht ten aanzien van burgerkracht initiatieven. Op dit moment wordt nauwelijks verantwoordelijkheid genomen voor de ingediende initiatieven binnen de organisatie en er zijn geen duidelijke afspraken over wie de kartrekker wordt van een project.

Ook zou er meer samenhang en duidelijkheid gecreëerd kunnen worden met betrekking tot zelfsturing en burgerparticipatie.

4. Raadsleden

De geïnterviewde raadsleden hadden geen specifieke aandachtspunten met betrekking tot de integrale aanpak binnen de gemeente, anders dan wat bij proces vermeld is; het samenspel tussen interne en externe coördinatie moet beter, vaak ligt de focus op één van deze twee onderdelen.

5. Maatschappelijk middenveld

Vanuit het maatschappelijk middenveld klinkt het geluid dat de integrale aanpak beter kan. Contacten met de gemeente lopen vaak via verschillende afdelingen, terwijl het thema wellicht onder burgerkracht thuis zou horen. Ook is de exacte definitie van burgerkracht soms niet duidelijk. Daarnaast is met betrekking tot afbakening van taken en rollen een eenduidige aanpak gewenst. Zo zou de meerwaarde van maatschappelijke organisaties moeten zitten bij netwerk en inzetten van connecties, en de uitvoeringstaak bij de burger zelf. In de praktijk zijn verantwoordelijkheden vaak niet duidelijk. Zo krijgen hulporganisaties te maken met complexere vraagstukken uit andere terreinen (o.a. de zorg), die op hen worden afgewenteld terwijl ze niet de capaciteit hebben om hieraan te voldoen.

Financiën

1. Burgers

Vanuit een aantal burgers komt naar voren dat er onduidelijkheid bestaat over de middelen die beschikbaar zijn voor het realiseren van een initiatief. Verder heerst het gevoel dat de rol van de gemeente vooral facilitator moet zijn, o.a. door op financieel vlak bij te dragen aan het realiseren van initiatieven.

2. Kernoverleg

Het vinden van financiële middelen wordt als knelpunt ervaren. Om de ambities van de kern en het kernoverleg waar te maken zijn meer financiële middelen nodig. Het grootste probleem hierbij is onduidelijkheid over de mogelijkheden en de voorwaarden. Opnieuw zijn op dit gebied verschillen te herkennen qua kennis en ervaring. Het hebben van ervaring in het overheidswezen en kennen van de juiste mensen zorgt voor een voorsprong. Dit versterkt al bestaande verschillen. Daarnaast wordt aangegeven dat de bestaande co-financieringsregelingen, zoals het Burgerkracht Stimuleringsfonds bijvoorbeeld, nuttig zijn, maar dat de procedures soms complex en tijdrovend kunnen zijn. Dit staat niet altijd in verhouding tot het bedrag dat aangevraagd wordt.

3. Gemeente

Er zijn voldoende middelen beschikbaar, maar deze worden onvoldoende ingezet. Dit zou onder meer te verklaren zijn door de moeite die gedaan moet worden om een subsidie of budget te krijgen voor een initiatief. De procedure staat niet altijd in verhouding tot de omvang van een project. Voor de burgerkracht coördinatoren zou het fijn zijn als een burgerkracht project tot €500 niet langs het college hoeft. Het is begrijpelijk dat een groot bedrag wel langs het college gaat. Verder worden de voorwaarden voor het aanvragen van een subsidie als ingewikkeld ervaren. Vaak moet er cofinanciering zijn vanuit de gemeente of provincie.

4. Raadsleden

Met betrekking tot financiën zijn de raadsleden van mening dat er behoefte is aan meer maatwerk: zo vermeldden enkele raadsleden dat de raad een kaderstellende rol zou moeten hebben, maar dat uitgaven onder een bepaald bedrag zonder tussenkomst van de raad kunnen worden uitgevoerd. De raad heeft een controlerende rol, maar moet in beginsel vertrouwen op de ambtelijke ondersteuning. Ook wordt er genoemd dat er meer (financiële) vrijheid moet zijn voor burgers om zelf beslissingen te maken over uitgaven. Hier worden verschillende mogelijkheden voor genoemd; werkbudgetten voor kernoverleggen, financiële tegemoetkoming voor het ontplooiën van nieuwe ideeën en het werken met een burgerbegroting.

5. Maatschappelijk middenveld

Met betrekking tot financiën zijn vanuit het maatschappelijk middenveld geen specifieke aandachtspunten naar voren gekomen.

